

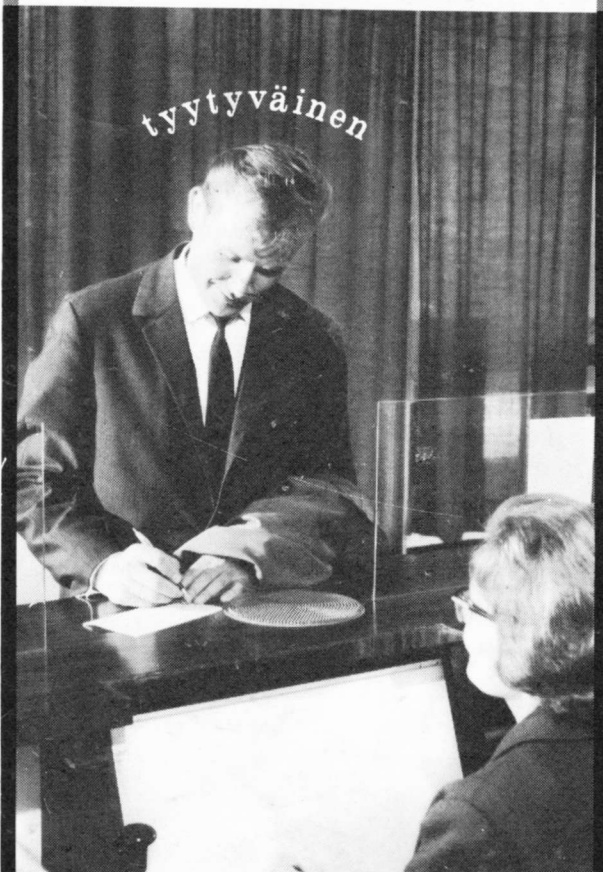
KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 9 1965

*Hän on 28-vuotias palkkansaattaja ja perheenisä —
Yhdyspankissa nostamassa käyttövaroja palkka-
tililtään.*

**Miksi hän on Yhdyspankin
tärkein asiakas?**

Siksi, että jokainen on Yhdyspankin
tärkein asiakas juuri silloin, kun
häntä palvellaan.

Niinpä tämäkin nuori perheenisä on
tyytyväinen Yhdyspankkiinsa, omaan
palkkapankkiinsa. Siellä hän saa nopean
ja miellyttävän palvelun kaikissa raha-
asioissaan, ja ne pysyvät hänen ja
Yhdyspankin välisenä salaisuutena.

Tulkaa Tekin Yhdyspankkiin, niin
olette tyytyväinen!

YHDYSPANKKI

meidän pankki

VERI

**- ELÄVÄ LÄÄKEAINE
LUOVUTA VERTA
PELASTA IHMISHENKI**

**SUOMEN
PUNAISEN RISTIN
VERIPALVELU**

JULKAISIJA: Sotamuisto-yhdistys r.y.

TOIMITUSNEUVOSTO: Puheenjohtaja K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp; S. Sundman, kontra-amiraali evp.
G. Magnusson, eversti evp; V. Nihtilä, eversti evp.

PÄÄTOIMITTAJA: K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp.

TOIMITUS: Helsinki, Töölönkatu 35 B puh. 44 62 42.

Toimitussihteeri E. Kuussaari, eversti evp.

Taloudenhoitaja R. Kalervo, everstiluutnantti evp.

TILAUSKONTTORI: Korkeavuorenkatu 28 puh. 19 367. Postisiirtotili 94 941.

KUSTANTAJAT: Sotamuisto-yhdistys r.y. ja Sanoma Osakeyhtiö.

VEIKKO JOKELA

URHEA TAISTELULÄHETTI

MIEHEN nimessä on miehen muisto. Etunimen on ajan hammas jo syönyt unohduksen yöhön, mutta sukunimi on säilynyt, se on Mönkkönen. — Sotilasarvoltaan hän oli sotamies ja liikekannallepanossa 1941 määrätty JR 54:ään taistelulähetiksi.

Mönkkönen oli kotoisin jostain Kemin esikaupungista ja suuren työläisperheen lapsi. Köyhien olojen takia hän oli jo nuorena joutunut itse hankkimaan jokapäiväisen leipänsä Kemin eri sahalaitoksilla, leimaripojasta aina raskaaseen lankunlastarin työhön saakka. Terve elämäntarkkisuus oli kuitenkin sorvannut hänestä mittavan miehen, jota ei pelottanut sota eivätkä sen kauheudet. Sielläkin hän teki tehtävänsä yhtä tunnollisesti kuin oli tottunut suorittamaan rauhanaikaiset työnsä.

Näen silmissäni sodan kurimuksen koulaaman miehen, palvelusalttiin, pelontunteen voittaneen ja taistelulähetin tehtäviin henkisesti kypsyneen sotamies Mönkkösen.

Ei hänen kehoansa koristanut mikään esikuntalähetin tip-top vaatekerta, vaan useinkin osittain napiton pusero, jonka avoimesta rintataskusta pilkisti tuttu "Työmies"-laatikon kansileima. Housuntakamukset olivat rikinäiset, polvien kohdalta paistoi useinkin paljas iho. Polvet olivatkin jatkuvan ryömimisen seurauksena ainuisessa uuden ihon vaihdunnassa, veren ja rupien seka-sotkuna. Mutta sotamies Mönkkösen sisäistä voimaa eivät mitkään puutteet voineet heikentää.

Todellinen taistelulähetin on sodan leikissä esimiehenä — olkoonpa tämä sotilasarvoltaan mikä tahansa — sanoisinko, oikea käsi. Niinpä hänen tuleekin olla erinomainen sotilas, omata myös keittiömestarin taitoja sekä hovimestarin kykyjä. Edelleen hänen on nopeasti tajuttava saamansa tehtävät, voitettava pelkonsa ja oltava omaaloitteinen. Siinä olivat ne avut ja henkiset lahjat, jotka sotamies Mönkkösestäkin tekivät oivallisen lähetin.

Aina neuvokas taistelulähetin

S.A.-kuru

S.A.-kuva

Patteristoupseeri, kapteeni Haukka-
la hoitelemassa patteriston tulta
Killuntaivaaran taistelussa 8.7.41

Maatessamme juhannuksen seutuissa 1941 Oulangan korvessa, uuden rajan pinnassa, kuuli Mönkkönen sangen usein jo tutuksi tulleen ihmettelyn:

— Mitenkä hitossa tuo Mönkkönen saa nuo räiskäleet näin maukkaiksi? Mistä tuo hillokin on ilmestynyt? Mistä . . . mistä . . . ?

Sotamies Mönkkösen leuan ympärillä oleva punertava parransänki oli kenties tavallistakin punertavampi kapteeni Segerstrählen tiedustellessa moista ylellisyyttä. Omana tietonaan Mönkkönen kuitenkin hankintamarkansa ja evakuoitiretkensä piti, tyytyipähän vain vastamaan:

— Herra kapteeni, ne on saatu komppanian muonituksesta ja tuli on paistanu räiskäleet maukkaiksi. — Se selvitys riitti silloin ja on riittänyt myöhemminkin.

Ensimmäisenä miehenä oli Mönkkönen ylittämässä uutta rajalinjaa. Oma-aloitteisena hän oli juuri se, joka antoi vastassa oleville vanjoille ensimmäiset iskut, jopa niin, että esimiesten piti hillitä häntä liiallisesta etuilusta ihmismetsästyksessä.

Sotamies Mönkkönen oli yksi niistä harvoista taisteluläheteistä, jotka 8.7.1941 Killuntaivaaran katkerissa taisteluissa veivät saamansa käskyt aina perille. Myös Polkuvaaran useita päiviä kestäneissä torjuntataisteluissa hän kuului niiden lähettien joukkoon, jotka rohkeasti veivät ja toivat käskyjä, yhdistelivät pätkinä olleita puhelinjohtoja ja autoivat toisia haavoittuneita taistelulähetejä, näillä kun oli ollut huonompi tuuri kuin heillä itsellään. Joka paikkaan ehti Mönkkönen ensimmäisenä, hänen tarmonsä ikäänkuin kasvoi silloin, kun viikatemies riehui ympärillä pahimmillaan.

Omien sanojensa mukaan sotamies Mönkkösellä oli eräs ylimääräinen aisti: "varo vaaraa" -aisti, ja kuudetta aistia siinä kieltämättä kaivattiinkin siltä, joka Polkuvaaran taistelujen aikana kaiken myllerryksen keskellä

suoritti tehtävänsä tinkimättä. Maa kiehui kuin noidan-kattilassa, kranaattikuoppia ilmestyi joka taholle, sirpaleet ulisivat, valjuovat piirtelivät pirullisia kuvioitaan sydänsän yöhön, — ja kaiken keskellä yksinäinen taistelija, sotamies Mönkkönen napittomin puseroin ja takamukset revenneinä keinotteli vietävänä olleen käskyn perille saakka.

Sulavaarajoella, Vuorikylän tien katkaisussa, Tuorevaaran partioetkellä ja Ala-Kurtin hyökkäystaisteluissa oli Mönkkönen aina ensimmäisenä haavoittuneita sitomassa, mutta ensimmäinen myös viholliskaatuneita evakuoimassa. Hän oli mies, joka näytti olevan kaikkialla. Hänen tarmonsä ja intonsä oli todella lannistumaton. Tajusikohan sotamies Mönkkönen itsekin mitä kaikkea hän sai aikaan, kun itseään säästämättä suoritti saamansa tehtävät pienintä piirtoa myöten? Kirjoitukseni puitteisiin mahtuu vain murto-osa Mönkkösen teoista. Kannaksen taisteluissa olisi niistä ollut palkintona Mannerheim-risti, Sallan korpisodassa riitti esimiehen kiitos.

Mönkkönen oli aluksi 1. komppanian päällikön taistelulähettinä, mutta kohta kun taistelut alkoivat, keinotteli hän itsensä joukkueenjohtajan lähetiksi, halusi näet olla "edessä".

Vuorikylän tien katkaisutaistelussa palasi Mönkkönen viemästä jotakin käskyä kersantti Kalle Kerkulan kk. joukkueelle. Alavassa, harvahkossa mäntymetsikössä riehui sodan leikki pahimmillaan. Hän ryömi, konttasi, käytti hyväkseen maaston antamaa suojaa ja kaikki liikkeensä tällä tavoin tarkoin harkittuaan tulla pyllähti luutnantti Kokon kaivamaan poteroon, jossa tämä leivänpalaa mutustaen tiiraili eteensä maastoa tarkaten.

— Kuule sie luutnantti! Pirun matalasti ampuvat. Älä nosta päätäs kovin ylös, voi sattua.

— Ei harhaluoti satu.

— Kuulesta, kyllä se sattuu. Mieki ryömin koko matkan tuolta Kerkulan kk:lta asti. Ei se kuolema sano koska se tulee, se vain sattuu. Paina vain pää alas!

S.A.-kuva

Hirvenlihaa ja räiskäleitä
kärytettiin erämaaretken
herkuiksi

— Mie näin jo silloin Kokon kuopassa ollessani, että luutnantilla oli kuoleman kelmu silmien päällä, siksi mie häntä varotin.

Taapersihan sotamies Mönkkönen niidenkin mukana, jotka ottivat yhteyttä majuri Karrin pataljoonaan syksyllä 1941 ja josta retkestä on kerrottu tämän lehden kirjoituksessa "Kituva nuotio".

Ei sovi unohtaa "lehmänkello-ideaakaan". Kukas muu sen keksikään kuin Mönkkönen.

— Se sopii kuin suutarin sormi pikilapun pintaan, hän sanoi.

Olimme silloin vielä Polkuvaarassa, ja vaikka en itse aatetta halua paljastaakaan, voin sentään sen verran sanoa, että se aiheutti viholliselle kokonaista 71 vainajaa. Lehmänkello kun kilahti, niin useinpä jonkin sielu manalaa vilahi.

Koko hyökkäysvaiheen ajan Mönkkönen talsi jalkaväkikärjen mukana. Asemasodan aikana hän taas kunnostautui yksinäisenä tiedustelijana, tarkka-ampujana ja erinomaisena kokkina.

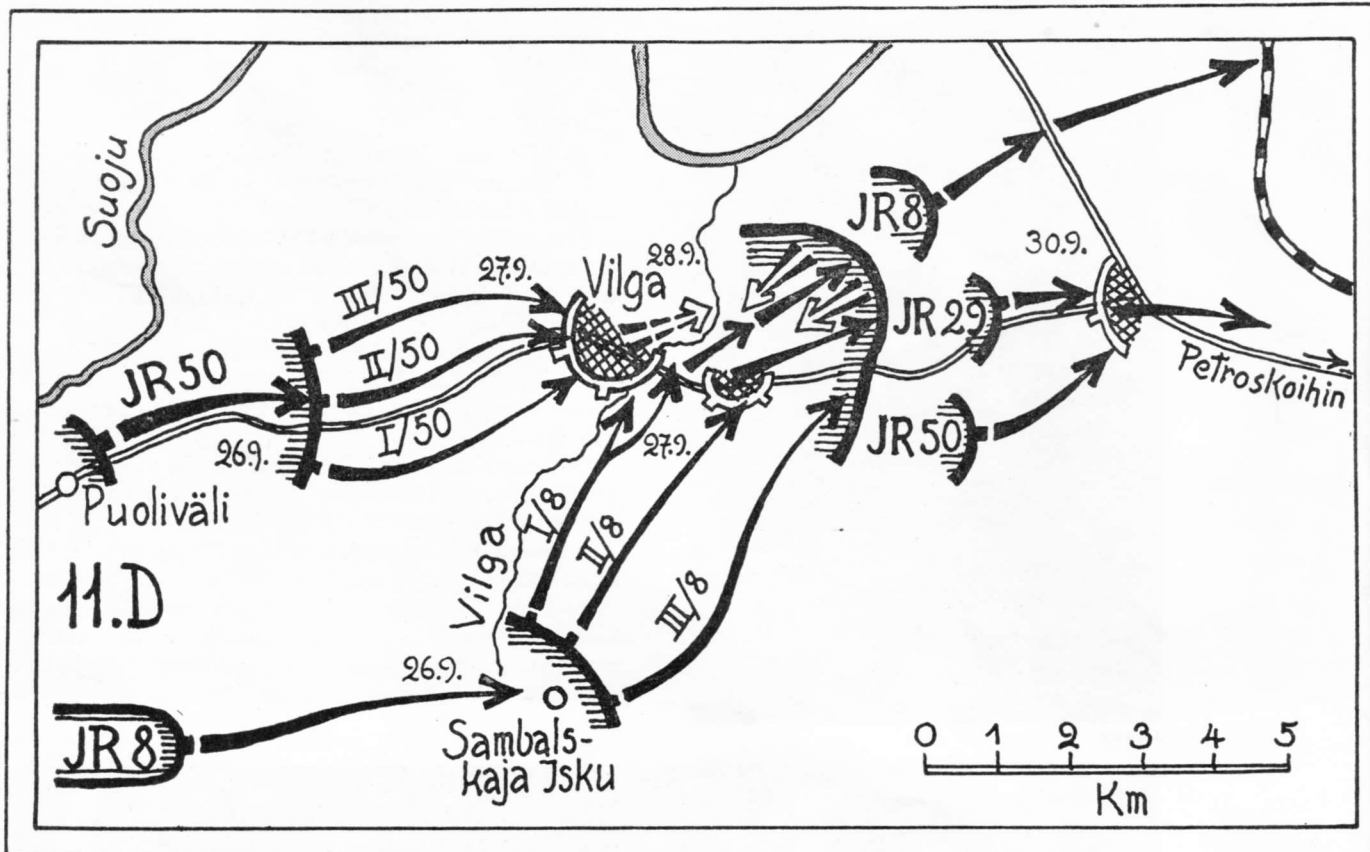

S.A.-kuva

Kuva otettu 20.8.41 suomalaisen 6.D:n joukkojen valmistautuessa jatkamaan hyökkäystä etelästä päin Sallan tielle venäläisten joukkojen saartamiseksi.

Sotamies Mönkkönen meni. Ryömi, konttasi, puikahti kranaatinkuoppaan, arvioi siinä tilanteen uudelleen — ja tuli terveenä perille. Luutnantti Kokko kaatui samana hetkenä kun Mönkkönen saapui takaisin komentopaikalle. Jälkeenpäin hän kertoi:

Tiemme erosivat myöhemmin, mutta aina muistan sotamies Mönkkösen, urhean taistelulähetin. Elämän sykkeet eivät aina käy yhteen omien lahjojen kanssa, ja Mönkkönenkin palasi rauhan tultua takaisin jonnekin Kemini sahaille. Nurkumatta ja vailla kademieltä hän varmaan nykyisinkin suorittaa työnsä suoraselkäisen miehen tavoin. Miltei neljä vuotta taistelulähetin sodan julmuuden keskellä toiminut mies on sentään käynyt koulun, jonka suorittaneelle tulisi yhteiskunnassamme löytyä sija helpommillekin päiville.

Vilgan valtaus 27.9.41

JR 8 oli syyskuun lopussa 1941 raivaamassa 11. divisioonan muiden joukkojen kanssa tietä lännestä käsin Petroskoihin. Matkaa oli enää puolitoista peninkulmaa. Tien varressa oleva Vilgan kylä oli motissa, jonka odotettiin laukeavan milloin tahansa. Rykmentin I pataljoonan tehtävänä oli lähteä jatkamaan etenemistä kärjessä välittömästi Vilgan kylän valtauksen jälkeen, mutta nyt vielä vihollinen piti puoliaan joissakin kylän pesäkkeissä.

Syyskuun 27. päivän aamuhämärissä sain pataljoonan komentajalta, kapteeni Jukka Malmivaaralta käskyn lähteä joukkueellani (2. komppanian III joukkue) varmistamaan Petroskoihin johtavaa tietä parin kolmen kilometrin päähän sen vasemmalle puolelle, kunnes pataljoona vapautuu ja tulee perästä. Tien oikealla puolella oli tiettävästi jo valmiina II pataljoonan varmistusosasto. Etenemisen odotettiin jatkuvan aivan lähitunteina.

Lähdimme ja matkalla saimme vangin, joka oli ilmeisesti paennut motista ja asettunut kaikessa rauhassa nukkumaan mättäälle tien varteen. Asetuimme samalle tasolle tien oikealla puolella olevan varmistusosaston kanssa. Kaksi konekivääriämme pantiin aseisiin, pari miestä jäi vartioon muiden ryhtyessä aamukahvin keittoon.

Oli kaunis, kuulakas syyskuun aamu. Kaikkialla oli täysin rauhallista ja hiljaista. Sodasta ei ollut havaittavissa merkkiäkään, vaikka olimme sillä hetkellä divisioonan kärjessä. Takana Vilgan kylässäkin oli ammunta lakannut, ilmeisesti se oli jo meikäläisten hallussa. Pian pataljoona siis saapuisi, ja jälleen

VASIKAN PAISTI

ARVO RANTANEN

lähtisimme astelemaan kohti vihollista — ties monenhenko kerran. Nuotiot syttyivät tottuneesti, ja heti porisivat pakit tulella. Olin saanut edellisenä iltana siskoltani siviilipaketin, jossa oli hiivaleipää, voita ja suurta herkkuaani, vasikanpaistia. Avasin paketin, tein oikein herkullisen voileivän ja panin sen kannon päähän. Lähettini Eino Hytönen toi pakin tulelta ja sanoi korvikkeen olevan valmista. Nautin jo ajatuksesta, että saanpa kerrankin rauhassa syödä oikein kunnollisen siviiliaamiaisen. Mutta toisin kävi.

Silloin pamahti! Läheltämme puista tippui havuja maahan. Ei kuulunut lähtölaukausta eikä muutakaan merkkiä ammuksen alkuperästä. Katselimme toisiamme ja ihmettelimme, että mikä paukku se tuo oli. Samassa jymähti toinen samanlainen paukku puissa. Mutta sitten ei enää ehditty ihmettelemään pitempään. Edestä alkoi äkkiä kuulua kovaa "uraa"-huutoa ja tapahtumat alkoivat kehittyä nopeasti. Pakit jäivät mikä mihinkin, ja joukkue juoksi tottuneesti ketjuun, heittäytyi maahan ja aloitti tulituksen. Edestä päin näet juoksi tiheä vihollisketju asemiamme kohti, ampui kainalosta ja huusi "uraata". — Mieleeni on

S.A.-kuva

jäänyt, kuinka hetken ihmettelin, miten vaikuttava ääni tuo "uraa" oikeastaan oli miesten huutamana. Siinä oli jotain vierasta, selkäpiitä karmivaa. — Konekiväärin ja konepistoolit aloittivat tutun laulunsa. Vihollinenkin ampui, mutta yli ja muutenkin epätarkasti. Luodit vain napsahtelivat puissa yläpuolellamme. Huuto taukosi pian asemiemme edessä, siitä piti joukkueemme huolen.

Mutta vajaa joukkueemme ei riittänyt leveälle kaislalle. Vasemmalla painui vihollisen ketju ohitsemme, siellä kun ei ollut ketään sitä pidättelemässä, ja jatkoi matkaansa meidän takamaastoomme. Huuto, mekastus ja ammuskelu siirtyivät aina vain taaemmaksi ja kauemmaksi ja kuuluivat lopulta melkein meidän takaamme. Emme tienneet, kuinka suurista voimista oli kysymys, mutta merkeistä päätellen porukka oli melkoinen.

Meillä ei kuitenkaan ollut vielä mitään hätää. Vihollisen vastahyökkäys oli pysähtynyt kohdallemme eikä meillä ollut vielä tappioita. Mainittu vankimme oli vain saanut osuman ja kaatunut. Patruunoitakin oli vielä, ja joukkueen pojat olivat monien tappelujen karaisemia eivätkä ensimmäisiä peikkoja pelänneet.

Mutta silloin ilmaantui uusi tekijä, joka saattoi tilamme varsin hankalaksi. Tietä pitkin tulla jyräsi vihollisen hyökkäysvaunu, jonka tuhoamiseksi meillä ei ollut mitään vehkeitä. Tietä ei ollut miinoitettu kohdallamme eikä panssarintorjuntaan muutenkaan ollut varauduttu. Eihän ollut todettu mitään merkkejä mahdollisesta vastahyökkäyksestä. Mieleeni vilahti, että tässä olikin selitys niihin pamauksiin, joilla rytinä alkoi. Ne olivat hv.tykin kranaattien räjähdysä puissa. Tuo rumilus oli ollut naamioituneena

Eversti Paalu selostaa Marskille tilannetta Petroskoihin edettäessä. Takana vasemmalta everstiluutnantti Simelius, kenraalimajuri Airo sekä kenraaliluutnantit Walden ja Nenonen

tien mutkaan, emmekä tienneet sen olemassa olosta sitä ennen mitään.

Nyt oli tehtävä jotain ja nopeasti. Pitkään harkintaan ei ollut aikaa. Edessä, vasemmalla ja varsinkin takamaastossa oli vihollisia, oikealla taas hallitsi tietä tuo rumilus, joka ei sentään onneksi päässyt metsään joukkueen keskelle. Oikealla tien toisella puolella olevaan II pataljoonan varmistusosastoon ei voinut enää saada yhteyttä. Joukkueen tehtävänä oli varmistaminen eikä puolustus mihin hintaan tahansa. Koska takana Vilgan kylässä oli ampuminen lakannut, pataljoonamme oli ilmeisesti vapaa torjumaan tätä vastahyökkäystä. Sitäpaitsi tämä rähinä oli varmasti paljastanut, mitä oli tulossa. Jos jäisimme tähän, ei näin pieni porukka pitkään pystyisi pitämään puoliaan.

Tällaisia ajatuksia vilahteli mielessäni pienen tuokion aikana. Loppupäätelmänä oli, että meidän oli vetäydyttävä ja tarvittaessa tapellen raivattava tie taaksepäin. Tuumasta toimeen. Konekiväärin ensin irti ja sitten liikkeelle, konepistoolimiesten tuli suojata vetäytymistä. Lähtö oli nopea. Toiselta konekivääriltä kaatui mies juuri irroittautumishetkellä, ja jalusta jäi siihen. Juoksimme tien lähettyvillä, sen suuntaan. Hyökkäysvaunusta ei nähtävästi huomattu liikkeelle lähtöämme, ja se meitä helpotti. Kun erään tien mutkan takaa hyökkäysvaunua ei enää näkynyt ja kun arvelin tien toisella puolella päästävän etene-

S.A.-kuva

Raskas tykki naamioituna
tuliasemassa Vilgajoella

mään törmäämättä viholliseen, syöksyimme yksitellen tien yli, vaikka luodit rapisivatkin ympärillä. Sit-
ten taas jatkui kovanpuoleinen kujanjuoksumme.

Laukattuamme parisen kilometriä tapasimme vih-
doin pataljoonan muut joukot. Tein ilmoituksen kap-
teeni Malmivaaralle tilanteesta, mutta se oli jo tar-
peetonta, sillä ammunta oli heti hälyttänyt pataljoon-
nan, jonka komppaniat olivat ripeästi levittäytyneet
ottamaan vastaan vihollisen vastahyökkäystä. Vihol-
lisen pataljoona oli juossut suoraan meikäläisten tulle-
en ja tuhoutunut käytännöllisesti katsoen kokonaan.
Tämä kaikki oli tapahtunut jo silloin, kun me edessä
vielä täyttä päätä tapella kahistelimme.

Tarkasteltaessa taistelun jälkiä todettiin, että vihol-
lisen ketju, sen vasenta siipeä lukuunottamatta, joka
joutui meidän joukkueemme tuleen, oli jatkanut mat-
kaansa joukkueemme ohi joutuen sitten taempaan
pataljoonamme pääosan eteen ja kaatunut siihen.
Niin kiire oli meikäläisilläkin ollut, ettei mistään
asemien tai maaston valitsemisesta ollut puhettakaan.
Joukkueet vain ketjuun ja miehet maahan. Taistelu
oli ollut lyhyt, mutta viholliselle tuhoisa. Kun ryk-
mentin komentaja, eversti Autti vähän myöhemmin
käyskenteli maastossa, hänkin ihmetteli vihollisen
tappioiden suuruutta.

Vankitietojen mukaan vihollisen pataljoona oli
muodostettu muutamaa päivää aikaisemmin Petros-
koissa ja sieltä heitetty vastaiskuun. Sen aseistus oli
mainio, mm. tuliteräisiä puoliautomaattikiväärejä,
joissa komeili valmistusvuosi 1941, oli runsaasti.

Vihollisen vastaisku suoritettiin ilman tykistöval-
mistelua, ja se perustui yllätykseen. Oma pieni var-
mistusosastomme taas oli täyttänyt puolestaan tehtä-

vänsä, ja sen suorittama hälytys oli ilmeisesti osaltaan auttanut tilanteen selvittämistä joukkojemme eduksi.

Rintamies ei kauan ihmetellyt tapahtuneita asioita. Olivathan ne jokapäiväistä hommaa siihen aikaan. Kujanjuoksustakin, niin hikinen kuin se olikin, löydettiin kohta huvittavia piirteitä, joista juttua riitti. Mutta vatsa alkoi kuitenkin jälleen painokkaasti vaatia osaansa, olihan aamiainen keskeytynyt varsin yllättävällä tavalla. Lisäksi muistui mieleen ennen kaikkea se siviilipakettikin. Silloin todettiin lähetti Hytösen kanssa, että leipälaukkukin oli poissa, puhumattakaan paketista. Ne olivat jääneet sinne eteen. Tämä oli huono juttu. Mutta Hytönen ei ollut sellainen mies, joka jättäisi asiat kesken. Hänessä oli hyvä annos suomalaista itsepäisyyttä. Mies lähti kiertämään maastoa. Pidin asiaa toivottomana, mutta ei kulunut pitkääkään aikaa, kun hän jo palasi heilutellen leipälaukkuani, jonka oli löytänyt eräältä kaatuneelta viholliselta. Mutta sitä tärkeintä asiaa, kaivattua vaskanpaistia ei löytynyt, ei silloin eikä myöhemminkään.

Petroskoihin edettäessä Vilgan taisteluihin osallistuneita upseereja heti taistelujen päätyttyä

HARHAUTTIVAT PÄIVYSTÄJÄÄ

Hajoitettavalla porukalla oli viimeinen iltahartaus.

— No, jo oli pappi sotasalla tuulella, sanoi ensimmäinen sotamies puhelinpäivystäjälle hartaudesta tuluaan. Yllytti vaa julistamaan soan ja jatkamaan tappelua.

— Eehän? epäili päivystäjä, joka ei ollut kuulemassa.

— No, niin se sano ja se sano vielä niinnii, että viimeseeh hengenvettoo' asti. — Sen todistivat toisetkin.

— No voe hirtettävä tompeli! kimpaantui päivystäjä.

Pappi oli puhunut sodan julistamisesta ja taistelusta syntiä ja pahuutta vastaan, mutta kaverit eivät kiusallaan sitä päivystäjälle selittäneet.

YLISOTATYÖNJOHTAJA

Eräs savottajätkä halusi Talvisodan alkaessa liittyä vapaaehtoisena taisteleviin joukkoihin. Hän ilmoittautui Kittilän suojeluskunnan päällikölle, mutta kun ei ollut selvillä arvoasteista ja muista sellaisista seikoista, hän aloitti puhelun:

— Herra ylisotatyönjohtaja...

S.A.-kuva

Elämä alkoi Talvisodan jälkeen uudestaan entisen kotilieden ääressä

Viiksimo 24.9.1942

VILLE MUILU

VIIKSIMON pieni kyläpuhto kolmine taloineen sijaitsee parin kilometrin päässä vanhasta valtakunnan rajasta, pitkulaisen, saarten ja niemien rikkoman Viiksimojärven itärannan niemessä. Uusi maantie tulee Kalliojoen kautta, kaartaa Särkisen ja Viiksimojärven länsipuolta Viiksimonniemen eteläpuolelle ja muodostaa päättyessään Välitalon pihamaalle täydellisen hevosenkengän. Länsipuolella, Viiksimonlahden rannalla on Tyvelän talo ja itäpuolella, rajalle menevän polun alkupäässä on Uutela. Viiksimonjärven ylitse suoraan maantielle ei olisi kuin nelisensataa metriä, mutta kylään tullessaan tie kiertää kolmisen kilometriä.

Täällä, Suomen laajimman yhtenäisen saloalueen sydämessä oli tämä vähäinen asuinpaikka elänyt muusta maailmasta eristettynä. Lähin naapuri oli Särkisen järvellä, johon tuli matkaa noin 5 kilometriä.

Talvisodan jälkeen olivat viiksimolaiset palanneet sodan aikana palaneille kotiporoilleen ja ryhtyneet korjaamaan sodan hävityksiä. Mutta rakennustyöt jäivät pahasti kesken, kun jo kesällä -41 alkoi uusi sota.

Suruviestejä alkoi kohta tulla kaikkialle rajaseudun koteihin. Perheet olivat turvattomia ja avuttomia. Puute ja hätä nousivat joka suhteessa. Tilapäisasunnot olivat hataria ja kylmiä, oli puute syömisestä ja vielä suurempi puute vaatteista ja kengistä. Jotkut asuivat jopa maahan kaivetuissa korsuissakin, mutta Viiksimossa oli sentään saatu pystyyn tilapäiset saunat. Rintamalinja siirtyi kohta Jatkosodan alussa kauas Itä-Karjalan korpiin, ja niin sai väestö näinkin lähellä rajaa pysyä paikoillaan. — Välitalon isäntä, Mikko Heikkinen sai alaikäisten poikiensa, Vienon

ja Toivon avulla ensimmäisenä pystyyn pienen saunarakennuksen, jossa toistaiseksi asuttiin.

Tämän kertomuksen päivämääräksi merkitsemme syyskuun 24. päivän 1942.

*

Syyskesä oli ollut lämmin ja kuiva, viljankorjuu-ilmat olivat olleet erinomaiset.

Välitalon perunapellolla oli talon koko väki työssä. Isä-Mikko ohjailee aatran eteen valjastettua hevosta. Isommat pojat, Vieno ja Toivo kantavat paareilla perunasaaliit tuvan vieressä olevaan perunakuoppaan. Muut poimivat puhteita, kellervän valkeita muikula-perunoita koppiin ja ämpäreihin. Äiti, Anna Lyyti, nousee pikku Helli Saimi perässään kotipihalle valmistukseen väellensä ruokaa ja virittää tulen rauhoittimen keskellä töröttävään lieteen. Ruoka on pian valmista ja äiti huikkaa perhettään syömään.

Mutta tällä kertaa jäi huolella valmistettu ruoka syömättä, perunat jäätyivät, kastike hyytyi, odottamattomat tapaukset järkyttivät koko kyläkunnan elämän.

*

Tyvelän suunnalta oli tulossa isohko miesjoukko, ehkä kaikkiaan kymmenkunta. Miehillä oli kiväärit kainaloissa, suuret reput selässä ja vaatetus jollain tavoin oudonlainen. Kylässä oli odotettu suomalaisten sotilaiden tuloa kenttävartioksi tänne turvattomaan kylään, mutta neljä päivää aikaisemmin oli siellä käy-

nyt outo, kahdeksanmiehinen porukka, joka oli herättänyt epäilyksiä. Se oli kertonut olevansa Miinoasta ja lähteneensä partiomatkalle, koska oli muka ollut tiedossa vihollisten liikehtimistä näillä seuduilla. Tuo porukka oli ollut suomalaisissa sotilaspuvuissa, mutta herättänyt epäilyksiä, ja Miinoasta oli tiedusteltaessa ilmoitettu, ettei mitään omia partioita ollut liikkeellä.

Mutta nämä nyt pihaan saapuneet eivät missään tapauksessa voineet olla suomalaisia.

Toivo, joka ensimmäisenä oli huomannut oudot tulijat, riisui hitaasti hevosta ja piti silmällä kotipihaa. Isä nousi pihaan ensimmäisenä ja hänen jäljessään muut. Eräs kivääriniekka alkoi heiluttaa uhkaavasti asettaan ja pakotti talon väen pysähtymään yhteen rykelmään saunan ja talon raunioitten väliin. Muutkin vieraat tulijat pitelivät aseitaan uhkaavan näköisinä. Muuan alkoi tulla Toivoa kohden ja kiväärin heilutellen vaati häntäkin pihalle. Mies puhui selvää suomen kieltä.

— Annahan kun ensin riisun tämän hevosen, huusi Toivo vastaan.

Seuratessaan syrjäsilmin lähestyvää miestä hän huomasi tämän poikkeavan tarkastelemaan tuulimyllyä. Siinä samassa Toivo jätti hevosen irralleen ja hyppäsi läheisen aidan yli rantahakaan ja alkoi juosta rannalle päin pujahdellen katajapensaiden ja leppäpuskien seassa.

Hän jäi makaamaan tuuhean leppäpensaan alle ja tähyili kotipihalleen. Sinne oli nyt koottu muitakin kyläläisiä, heidän perheensä lisäksi ainakin Jauhosen pariskunta, Tyvelän isäntä, Matti Heikkinen ja hänen poikansa Eino Topi sekä Veikko Armas. Uutelan väki oli metsässä, emäntä Impi Reeta lehmiä paimentamassa ja isäntä poikineen halonteossa.

Koottuaan kaikki kiinnisaamansa kyläläiset yhteen vihollinen lähti kuljettamaan heitä metsään. Toivo mateli pensaitten ja kivien suojassa rantaa kohden. Hän muisti kiväärin, joka oli piiloitettu kodin rauniossa töröttävän uunin kupeelle. Se oli kylän ainoa ase, siinä oli makasiini täynnä kovia ja hän oli nyt kylän ainoa vapaa mies, jonka pitäisi saada se käsiinsä.

Viholliset hävisivät pihalta ja Toivo päätti ryömiä saunalle, josta kukaties voisi yhdellä ainoalla reippaalla syöksyllä päästä kivääriin käsiksi. Mutta pian hän totesi matkan olevan niin pitkän, ettei

sellaista mitenkään voisi yhdellä syöksyllä lennähtää ja vihollisia tuntui olevan jo keskeneräisen tuparakennuksenkin luona.

Saunan ja raunion välillä oli heinäpieles ja sen sekä saunan välissä kasa valmiiksi sahattuja rakenushirsiä. Hän ryömi ensin hirsikasan taakse ja makasi siinä aivan hiljaa. Pari vihollista tuli hirsikasan luo seisoen siinä hiljaa puhellen. Hänen paljastumisensa oli hiuskarvan varassa. Sydänkin läpätti niin, että hän pelkäsi vihollisten sen kuulevan. Sopivalla hetkellä onnistui Toivon livahtaa pieleksen alle ja saman tien hän mateli sen toiseen päähän saakka. Sinne hän jäi odottamaan tilanteen kehitystä ja kiväärinikin oli vain muutaman metrin päässä.

Kohta tuli paikalle puolisenkymmentä vihollista lisää. Muutamat nousivat hirsikasan päälle tupakoi- maan ja juttelemaan. Hän näki ne selvästi pieleksen alta kurkistellessaan, mutta minkäpäns niille aseetomana mahtoi.

Tyvelän sauna oli lähellä rantaa ja sen luo näyttivät viholliset kokoontuvan. Itse kullakin näytti olevan ryöstösaalista, reput pullistelivat täysinäisinä. Toivo laski kurkistellessaan ainakin seitsemän miestä ja yhden naisen.

Metsästä, jostakin Miinoan polun suunnasta kajahti laukaus, sitten toinen. Kuului naisen kauhistunutta huutoa, joka vaikenä yhtä äkkiä kuin oli alkanutkin. Pojan selkäpiitä karsi kauhu.

*

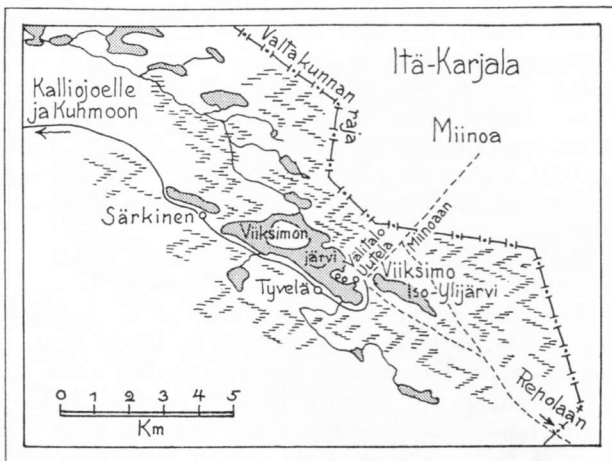
Kiinni saadut kyläläiset oli viety Uutelan talon kaakkoispuolella olevaan metsään, jossa heitä pidettiin kolmen tunnin ajan. Ilta alkoi jo hämärtää ja pienimmillä lapsilla alkoi olla vilu. Välitalon pienimmät, Tauno Sulo ja Helli Saimi olivat avojalo'in. Itkien he turvautuivat äitinsä syliin, mutta viholliset vaativat kaikkia olemaan äänettöminä, uhkailivat aseillaan, joskin samalla vakuuttivat, ettei ketään tapettaisi.

Välitalon koira Hupi tuli kotipihaan ja haukkui kiivaasti siellä ryösteleviä vieraita. Sitten se juoksi saunalle ja alkoi häntäänsä heilutellen tunkeutua heinäpieleksen alle. Se oli Toivolle kauhan hetki, mutta kun hän iski sitä kuonoon, koira vingahti ja juoksi tiehensä. Oli ihme, etteivät viholliset hoksanneet kiinnittää huomiota koiran käyttäytymiseen.

Vaikka pidätetyt olivat yhdellä kertaa nähneet vain viitisentoista vihollista, lienee heitä kaikkiaan ollut satakunta. Nyt kun ryöstösaalis oli koottu, komennettiin kyläläiset Uutelan ahtaaseen pirttiin, joka tuli tupaten täyteen. Toista tuntia konepistoolimiehet heitä vartioivat, kunnes muuan suomea puhuva mies tuli sisään ja vaati kaikkia miehiä tulemaan ulos. Niin lähtivät pihalle Mikko Heikkinen (Välitalon isäntä), Matti Heikkinen (Tyvelän isäntä), Eino Topi Heikkinen (Tyvelän poika) sekä Välitalon huone- mies Juho Heikki Jauhonen. Välitalon 16-vuotias Vieno-poika ja Tyvelän Veikko Armas saivat pienikokoisina jäädä pirttiin.

Miehet vietiin Uutelan saunalle ja pirttiin jääneiden käskettiin asettua peräpenkille tiukasti vierekkäin. Kohta tämän jälkeen kuului saunalta useita konepistoolin sarjoja, kun kaikki saunalle viedyt ammuttiin konepistoolilla kuoliaksi.

Viiksimon erämaakylän seutu Kuhmon itärajalla

Eteiseen ryntäsi samalla hetkellä konepistoolimies asettuen uhkaavana oviaukkoon. Rinnalle ilmaantui toinenkin. Silloin Välitalon 22-vuotias tytär Hilja tajusi, että nyt oli tosi kysymyksessä. Hän hypähti penkiltä ylös ja ryntäsi toisen ovella olevan konepistoolimiehen kimppuun. Aseesta räsähti pitkä sarja, mutta suuntautuiakin kattoon. Lipas tyhjeni ja miehellä oli täysi tekeminen väkivahvan Hiljan kanssa. Mies kirosi ja huusi selvällä suomen kielellä, mutta tyttö takertui häneen yhä lujemmin.

Tiimellyksen aikana toinen konepistoolimies avasi tulen peräpenkillä istuvia kohden. Kuului tuskanhuutoja ja kuolevien korahduksia, ja koko avuton joukko näytti olevan tuhoon tuomittu. Vieno vain oli hypännyt selin yhdellä leiskauksella takanaan olevan ikkunan läpi ulos ja alkanut pinkoa peltoaukean yli metsään. Hänen perässään syöksyi ulos muitakin, ja juuri tämä sai Hiljan jatkamaan käsirysyä vihollisen kanssa. Vasta kun toisenkin ampujan lipas tyhjeni, loikkasi Hilja muutta mutkitta ikkunasta ulos. Hän, kuten kaikki muutkin karkuun juosseet, pelastuivat, koska ulkona olevilla vihollisilla oli vain sotilaskiväärit, mutta ei lainkaan konepistooleja. — Pirttiin jäi useita kuolleita ja pahoin haavoittuneita.

Kymmenvuotias Tyyne oli työntänyt pikkuveljensä Tauno Sulon edellään ikkunasta ulos ja hyppäsi itse perässä. Rampa huonemiehen vaimo Anni Jauhonenkin luiskahti ikkunasta suojaan. Seitsenvuotias Onni Oskari selviytyi niinkään. Mutta pieni Tauno Sulo joutui hätään. Hän putosi ikkunasta alas, loukkaan-

tui kovasti ja rupesi parkumaan. Kun toiset juoksivat ohi, hänet valtasi kauhistuttava hätä ja pelko. Hän yritti taapertaa Onnin ja Tyyneen perässä, mutta kauhu kangisti jäseniä. Vihollinen ampui kiivaasti perään ja vihdoin osui luoti Tauno Sulon päähän. Hän jäi lujasti huutaen kieriskelemään avoimelle pelolle. Vihdoin hän hiljeni ja jäi makaamaan liikku-mattomana. Hilja, joka oli onnistunut piiloittautumaan katajikkoon, katseli lamaanuneena pikku veljensä kuolinkamppailua, kuten hän luuli. Tauno Sulossa oli sentään vielä henki, vaikka paljon verta oli vuotanutkin, mutta lopulta sammui hänen tajuntansakin ja hän kuoli sairaalaan vietäessä.

Tapaukset vyöryivät nyt päällekkäin. Maantietä pitkin lähestyi armeijan henkilöauto, jossa oli rajakomppanian päällikkö, kapteeni Penttilä parin upseerin kanssa. Hän oli siirtämässä Kalliojoen vartiosta miehiä Viiksimoon perustettavaan kenttävarti-oon, mutta malttamatta odottaa kaikkien joutumista, määräsi mukanaan olleen kuorma-auton seuraamaan kymmenen miehen kanssa. Loput tulisivat myöhemmin.

Penttilän auto ajoi suoraan väijytykseen, mutta ensimmäiset laukaukset osuivat auton kattoon ja koke-neet miehet pujahtivat autosta ulos ja suojautuivat ojaan samalla hetkellä, kun autokin siihen suistui. Perässä ajava kuorma-auto huomasi hyvissä ajoin ta-pahtuneen, pyörsi ympäri ja ajoi takaisin Kalliojoelle noutamaan loputkin sinne jääneistä miehistä. Pian se palasi takaisin. Auto ajettiin metsän suojaan

Tyvelän talon lähelle, juuri kun ensimmäiset pakolaiset, Vieno Ilmari Heikkinen, Onni ja Tyyne sekä Anni Jauhonen saapuivat sen luo. Nämä selostivat kylän tapahtumia.

Suomalaiset levittäytyivät ketjuun tien molemmin puolin ja alkoivat haravoida maastoa kylää kohden. Mutta vihollinen oli kaikkine saaliineen jo ehtinyt pakoon, ja yön tulo esti välittömän takaa-ajon.

*

Ensimmäisenä löydettiin Miinoan polun varresta lehmiiä paimentamassa ollut Uutelan talon emäntä Impi Reeta Heikkinen ruumiissaan kaksi konepistoolin reikää.

Pelloilta tavattiin Välitalon pieni Tauno Sulo pahoin päähän haavoittuneena. Hän oli tajuton, mutta elonmerkkejä todettiin.

Vihollinen oli jättänyt kylän. Suomalaiset etenivät aluksi Uutelan saunalle, jossa tavattiin ammuttuina Välitalon isäntä Mikko Heikkinen, Tyvelän isäntä Matti Heikkinen ja huonemies Jussi Jauhonen. Lisäksi oli siellä pahoin haavoittuneena Tyvelän talon poika Veikko Armas Heikkinen.

Uutelan pirtistä löydettiin kuolleina Välitalon emäntä Anna Lyyti Heikkinen ja hänen tyttärensä Anna Reeta (18-vuotias). Anna Lyytin päällä lattialla istui paljasjalkainen, suurisilmäinen pikkutyttö Helli Saimi täysin tajuissaan, äänettömänä ja peloisaan, otsassa luodin reikä ja niskassa toinen, josta

luoti oli tullut ulos. Tästä huolimatta lapsi oli hengissä, vieläpä tajuissaan. Tästä hetkestä alkoi tämän pikku orvon mittaamattomien kärsimysten tie, joka ei vielääkään ole päättynyt. Helli Saimi Heikkinen asuneen nykyisin Helsingissä harjoittaen posliinimaalausta.

Uutelan talon ulkopuolella tavattiin vielä Tyvelän pojan, Eino Topin hengetön ruumis. Häneen oli kuolettava luoti osunut heti ikkunasta hypättyään.

Haavoittuneet ja vainajat kuljetettiin Kuhmon kirkolle. Vihollisjoukon vierailu oli tällä kertaa vaatinut kahdeksan kuollutta ja kaksi vaikeasti haavoittunutta, jotka sentään kumpikin jäivät henkiin.

*

Pieni Toivo-poikanen oli maannut pieleksen alla ainakin kuusi tuntia eikä ollut voinut mitenkään pysyä kärryillä, mitä oikeastaan tapahtui. Paljon kauhaita tapahtumia hän oli nähnyt, oli kuullut laukausten säästämiä valitushuutoja ja mennyt niin sekaisin, että piti kylään saapuneita suomalaisiakin partisaaneina. Vihdoin tuli pimeä ja poikanen uskalsi ryömiä pieleksen alta esiin. Hän meni saunalle, jossa oli äidin kattama viimeinen ateria, mutta nälkä oli kadonnut. Hän istuutui sinne hämärässä ja tunsu olonsa onnettomaksi. Ei edes kissaa näkynyt. Hän oli varma, että vain hän, kaksitoistavuotias poikanen, oli perheestä eloonjäänyt. Suuri hätä ja ahdistus purkautuivat ankarasti tyrskehtivään itkuun... Päivän kokemukset olivat olleet liian järkyttävät.

Puolivalmiin pirtin ullakolta kuului kolahdus. Poika säikähti! Mutta se olikin vain Hupi-koira, joka lonkkaan ammuttuna laskeutui alas nuoren isäntänsä luo. Toivo otti sen syliinsä ja puristi rintaansa vasten. Yhdessä he lähtivät rantaan, jossa oli vene. Sankan sumun turvissa Toivo sousti lahden yli, konttasi maantielle saakka ja jäi syvään ojaan kuulostamaan. Pimeässä kuului lähestyviä askeleita, koira alkoi haukkua ja ryntäsi tulijaa kohden. Tämä huusi kovalla äänellä: "Hälytys!" Kohta syntyi metsässä liikkettä, ja miehiä tuntui juoksevan tien varteen asemiin. Nyt huusi tulija: "Onko siellä ketään?"

— On! äänsi Toivo aivan hiljaa.

Huutaja oli luutnantti Seppänen, jonka Toivo oli tuntenut äänestä, ja kohta siihen kokoontui muitakin sotilaita. Mutta Toivo oli yhäti epäluuloinen ja makasi paikoillaan. Lopulta hän sentään sai selville, että miehet todella olivat suomalaisia, ja kömpi esiin. Saatuaan luutnantilta kuulla, että hänen siskonsa ja veljensä ovat Särkisen talossa ja kovin huolissaan hänen kohtalostaan, lähti Toivo Hupinsa kanssa sinne omaisiaan tapaamaan. Vielä silloin hän ei tiennyt mitään perheensä vainajista, luutnantilla ei ollut sydäntä niistä hänelle mainita, kun niitä oli yhden perheen kohdalle liiankin paljon.

*

Partisaanien pääjoukko, noin sata, sataviisikymmentä miestä oli majoillut vain kilometrin päässä Viiksimon kylästä, ja vain osa siitä oli lähetetty kylään muonan hakuun ja tihutöitä tekemään. Tämä selvisi sitten, kun sanottu joukko oli joutunut suomalaisten ahdistamaksi ja menettänyt elävinä vankejakin, joiden kuulustelu selvitti täydellisesti koko tuon ryövärijoukon edesottamukset.

”SIKARI”

ARMAND LOHIKOSKI

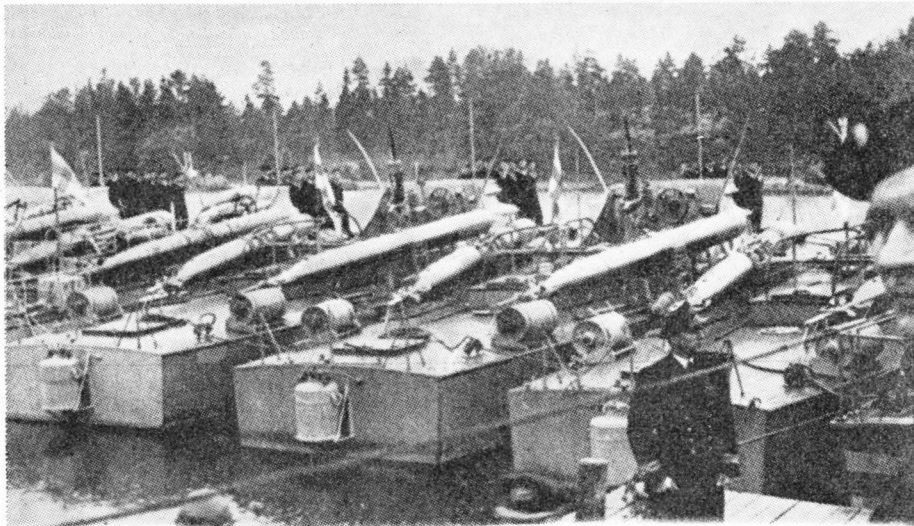
Moottoritorpedovenemiestöön kuuluva matruusi häärii emälaivan kannelle hilatun ”sikarin” ääressä hangaten ”miljoonatytön” poskipäille rasvaista ”ihomaalia”. Eräänä yönä oli kapteeniluutnantti, itse tällaisten sikarien erikoinen ystävä, tarjonnut eräälle vihollisen kuljetusmuodostelmalle veneensä kupeelta yhden tällaisen kotimaisen valmisteen sillä erinomaisella seurauksella, että meikäläisten päänmenoksi aiottu sotatarvikukuljetus haihtui siinä siunaaman hetkessä ahtolaan. Se laaki oli maksanut hyvinkin hintansa. Nyt osasto on saanut asianmukaisen täydennyksen ja uusille, vielä uutuuttaan hohtaville sikareille ollaan antamassa kunnollista hipiähoitoa.

Nokkela lukija on arvatenkin jo käsittänyt, että puhe on koko ajan ollut moottoritorpedoveneen pikku ”lemmikistä”, konstruktioiltaan monimutkaisesta ja kustannuksiltaan verraten kalliista torpedosta. Torpedolla, joka on ”erehdyttävästi” sikarin näköinen, on laivastopiireissä monta nimeä, joista tämän pakinan yhteydessä on tullut mainituksi muutamia. Rakkaalla lapsella on aina monta nimeä ja tämän lapsen tekee erikoisen rakkaaksi kaikille moottoritorpedovenemiehille se, että ensinnäkin sen eri osien oppiminen ja tunteminen on monelle ollut kova pähkinä sotakoulujen tiukoissa tenteissä. Itse muistamme, miten vaikeata oli aikoinaan tentata luonnonkansojen jousipyssyjen ja varsinkin nuolten eri osat. Torpedomiesten on ollut opittava niinkään torpedo-sikarin eri osat kunkin osan vielä edustaessa mitä merkillisimpää ja älykkäintä koneyhdistelmää. Torpedon osista me olemme kuulleet tunnin pituisen, varmastikin teknillisesti hyvin viisaan esityksen, mutta muistammeko siitä paljonkaan muuta kuin eräitä yleispiirteisiä asioita niinkuin esim.: Torpedo on jaettu kolmeen osaan, edessä on pehmeämetallinen kärki sytytysiskureineen ja takana on potkuri. Jossakin siellä välimailloin on jonkinlainen ilmasäiliö ja syvyys- ja suuntauslaitteet. Koneisto, joka tavallisen moottoriveneen moottorin

tapaisella äänekkyydellä toimii torpedon liikkeelle-panevana voimana, on niinkään ”siellä jossakin”. Kun vielä lisäämme, että tällainen runsaat viisi metriä pitkä ihmisälyllä suunniteltu ja luotu teräshai ui vuorenvarmasti ja kohtalokkaasti kymmenenkin kilometrin matkan maaliaan kohti, niin lienemme avoimielisyydessämme paljastanut kaikille suuren tietämättömyytemme torpedoasioissa. Mutta se siitä. Emme ylpeile tietoviisaudella, ylpeilemme sillä, että meillä on ollut monta sykähdyttävää tilaisuutta seurata, miten kouliintunut ja harjaantunut moottoritorpedolai-vue käytännössä on erehtymättömästi lähettänyt ”pakkausiaan” viholliskohteisiin.

Toisaalta torpedo vaatii osakseen suurta ja hellää huolenpitoa. Ei riitä, että se asennetaan veneeseen ja jäädään odottelemaan sopivaa tilaisuutta, jolloin se pudotetaan luonnon suureen uima-altaaseen suorittelemaan sille määrättyjä peloittavia uintiliikkeitä. Torpedoa on rasvailtava ja sitä on vaalittava kylmältä peittämällä se purjekankaalla. Se on hemmoteltu tyttölapsi, mutta niinpä se onkin sitten epeli, joka voi sytyttää kokonaisen maailmanpalon. Mikä olikaan esim. Amerikan sotaan liittymisen näennäisenä syynä maailmansodan aikana? Lusitanian upotus saksalaisella torpedolla, niinhän se oli. Ja tänäkin päivänä yksi torpedon ampuminen voi aiheuttaa odottamattomia siirtoja maailmanpolitiikan suuressa shakkiturnauksessa. Mutta kun meidän vähäinen moottoritorpedolai-vueemme ampui torpedoiaan vihollisemme alusten kylkiin meidän omilla vesillämme, niin tuskinpa sillä oli yleismaailmallista merkitystä siinä mielessä. Merkitystä sillä oli meille itsellemme, meidän omien sotatoimijemme kehittymiselle suotuisaan suuntaan. Jokainen torpedo-osuma oli rohkaiseva tervehdys maarintamille. Se osoitti, että merellä oltiin valveilla ja pidettiin tiukka huoli siitä, ettei vihollisen meren suunnassa saanut joukoilleen täydennystä.

Suomalaisia moottoritorpedoveneitä tukikohdassaan

...miehet kertovat

ERITTÄIN suuriin määriin nousevat lukuisten kansanmiesten Kansa taisteli-lehdelle läbättämät kirjoitukset, joissa vilpittömällä antaumuksella ja harrastuksella kerrotaan omista jännittävästä kokemuksis'a viime sotiemme aikana. Kaikista näistä kirjoitelmista kuvastuu halu kertoa tapah- tumat yksityiskobtaisesti ja totuudenmukaisesti niin pitkälle kuin muisti vielä kymmenien vuosien takaa on kuvailemisessa apuna. Monessa tapauksessa kirjalliseen työhön tottumattomien kertojien kielellinen asu on niissä muodostunut murteelliseksi kansankieleksi, mutta hyvällä tabdolla lukija saa asioista kyllä selvyyden.

Seuraavassa julkaisemme erään tuollaisen kirjoituksen täysin alkuperäisessä asussaan näyt- teeksi siitä reippaasta hengestä, jolla arvokkaita muistoja jännittävästä ja usein kobtalokkaista sotakokemuksista miesten keskuudessa vaalitaan.

KALEVI NIEMI

SOTKAT TULEVAT

NÄIN kiiri huuto, kun juostiin 75 milliselle. Olimme juuri saapuneet Salmin kirkolle. Salmin kaunis pikku paikka tuntui elävän melko vilkasta aikaa. Eri ase la- jeja tuli ja meni, senkuin vain maantie tilaa antaa jak- soi. Laivasto ampui meitä jostain ja Maataistelu pirut laskivat että Tait korvalla jo kalpenivat. Sillä eihän meidän omat hävittäjät riittäneet kaikkeen! Ja siinä saivat hyvät Isot herrat kuulla kauniit nimensä sen takia. Mutta se siintä onhan jo haukuttu heitä ihan tarpeeksi? Näitten katseitten kiiras tulessa teimme taivalta uuteen asemaamme. Edessä oli Salmin pellot ja Rautatie näkyi vasemmalla. Samassa jo näkyi Sot- kien ääriiviivat viivat jotka kertoivat monesta tulisesta ottelusta niiden kanssa. Olihan Sotka hyvin tuttu meille T34 jonka paino oli 27 tonnia, ja kohtalaisen hyvä tussari sillä oli 76 mm ja kalteva pinta oli sen hyvä suoja. Mutta olihan sillä hyvä panssari 30—45 mm ja Voimakas moottori. Jolla se piteli meidän Mo- loamme melko tiukalla monta kertaa.

Siinä maantien mutkassa johon meidän oli pakko jäätä kun Sotkat silmille alkoi hyppiä. Sanoi Viik-

man että ei tästä taida tulla lasta ei p...tä. Samassa jo näkyi kun Sotka tuli mutkan takaa ja miestä oli päällä. Niemi joka toimi sillä kertaa Laturina heitti panoksen putkeen ja taansi voi alkaa tosi teolla. Viik- man sanoi Niemen puoleen kääntyen että saa nähdä osuuko kun tuo puukin on juuri tuossa linjalla. Sinä et paljon sumeile kun et pelkää tuntui joku sanovan kun me siinä nupit Hien märkinä olimme. Niemi kat- soi kaveriin ja sanoi että kyllä me tässä Viikmannin ja Järvisen ja toisten kanssa pärjätään. Mutta samassa jo Sotka aloitti sampan ja kyllä ritmi oli melko hyvä kun Järvisen Mikkokin loitti lausumaan että, Saata- nan pojat ettekö jo saa nuotin päästä kiini. Ja kyllä siinä saatiin. Iso petäjä katkesi kuin risu ja samalla jo Sotka näki ensimmäiset suosion osoitukset jotka oli- vat kylläkin hiukan kova kouraista laatua. Pyöreä rei- kä tykin putken alla oli merkki että kymppi tuli ja samalla jo uusi panos lenti putkeen ja katse haki uut- ta maalia. Sitä ei näkynyt piiskoja lukuun ottamatta ja siksi oli tästä maantieltä päästävä pois (14/7 — 1944).

S.A.-kuva

Panssaritorjuntatykki (75 m/m) taisteluasemissa naamioituna

Olihan uusi asema muutaman metrin päässä. Sinne kun päästiin alkoi yllättäin taas tulla rautaa niin että alkoi tuntua jo että tässä voi saada mitä vain. Ja samalla jo katse näki hyvin naamioitun Sotkan. Mutta mistä se tuli ja kuinka se oli päässyt näin hiton lähelle. Sydän tahtoi tulla välillä ulos katsomaan kuka on se joka uskaltaa näin mieltä kuohuttaa. Samassa jo tuli että kilvet soi ja siintä leikki taas alkoi tosi mielessä. Piiska rykäisi että hiekat lenteli ja korvat meni-

vät lukkoon mutta ohi kuului huuto. Samassa tuli takaisin ja suuri hiekka pilvi kertoi että Suujarruun kaitaisi tulla. Piiska ei ottanut toimiakseen vaikka Niemi ja Viikman leipoi kuin Paakari mestari pullia, kivärin perällä lukkoon. Se pysyi hiljaa ja tilanne alkoi tuntua jo siltä että kohta soi ei hääkellot vaan, kirkon kellot viimeistä kertaa. Samassa tuli monesta Sotkasta yhtä aikaa tulta kuin Turkin hihasta Täitä keväällä. Siinä vedettiin ruoto armaan Isänmaan kylkeen että tanre tömäti. Samalla tulivat pojat hätään ja miehissä piiska turvaan.

Pyydän tuhannesti anteeksi että olen unohtanut pojat teidän nimenne. Mutta olihan 24.PSjäkärit niitä jotka Suomessa ampuivat eniten vaunuja. Pällikkö oli kapteeni Haatila ja 3.joukkueen päällikkö, luutnantti Liljus.

HELSINKILÄINEN

Jouduin Talvisodan aikana rykmenttiin, jonka miehistö oli koottu Uudenmaan eteläisimmistä pitäjistä. Olin komppanian ainoa helsinkiläinen eikä helsinkiläisyyteni ollut minulle ainakaan eduksi. Pikeminkin se johti harmittomaan vitsailuun näiden kunnan maamiesten porukassa.

Hyökätessämme kerran väkivaltaisella tiedustelu-retkellä erääseen mäen rinteeseen jouduin vastapuolen pikakiväärin maaliksi aivan yllättäen. Tein yhdeksänkymmenen asteen käännöksen suojautuakseni ison kiven taakse. Joukkueen ryhmitettyä hyökkäyslinjaan kuulin parin naapurin keskustelevan tarkoituksellisen kovaäänisesti.

— Kyllä se tuo Aaltonen osaa tehdä kauniin vinkelin, vai mitä?

— Tietysti. Sehän on helsinkiläinen ja tottunut siihen kadunkulmissa.

OLISI YKSIKIN RIITTÄNYT

Pataljoonan komentaja, erikoisnimeltään Hylsy-Mikko, oli tunnetusti nuuka mies patruunain käytössä ja hylsyjen hukkaamisessa. Eräänä pakkasaamuna hänen tullessaan adjutanttinsa kanssa tavanmukaiselle etulinjan kierrokselle hän kuuli kaksi nopeasti ammuttua kiväärin laukausta. Mentyyään pesäkkeeseen vartiomiehen luo sukeutui siellä seuraavanlainen keskustelu:

Majuri: — Mitäs täällä ammutaan?

Vartiomies: — Herra majuri, kokeilin vähän tuota kivääriä, ettei se pääsisi jäätymään.

Majuri: — Olisihan siinä yksikin patruuna riittänyt!

Vartiomies: — Herra majuri, kyllä mie aikain' uottelin, mutt' ku hyö ei käynt' kunnollisest' jonnou, nii miu pit täräyttää kumpaakii eriksee.

JR 10:een kuuluvat joukkomme olivat syyskuulla 1944 Rukajärven suunnalla päätien kohdalla olevissa tukikohdissaan. Jotakin kautta oli keskuuteemme tullut huhu, että sota loppuisi näinä päivinä. En kuitenkaan tätä uskonut, olihan jo monta kertaa ennenkin huhuttu sodan loppumisesta, ja aina se vain jatkui. Nyt näytti poikain kesken tulevan tuosta tiedosta väittäväkin, toiset olivat varmoja rauhan tulosta ja toiset ilkkuivat heidän varmuudelleen. Lyötiin pä siinä oikein veikkaakin ja päätettiin, että hävinnyt mies ostaa "kipurahäntäpullon".

Sitten tulikin tosi tieto vihollisuuksien lopettamisesta. Tämän sanoman saavuttua korsuun tuli joukkoomme täysi hiljaisuus. Kukaan ei puhunut pitkään aikaan mitään. Tunnelma oli täsmälleen sama kuin Talvisodankin loppuessa ollessani silloin korsussa Kuhmon Hotakassa. Kummastelin kauan itsekseni kohtaloani ja tuuriani — kaksi sotaa jalkaväessä ilman haavoja, ilman sairauksia, ilman yhdenkään päivän "rokulia". Hammassärky oli pahinta — lääkärit miehet kehoittivat käymään JSp:llä otattamassa pois hampaan, mutta vastasin, etten mene, ennenkuin minua viedään. Vuorolomat ja yhden kuntousloman käytin, siinä olivat poissa-oloni.

Ensimmäinen aselepopäivä kului rauhallisesti, aloinkin uskoa, että totta tämän täytyy olla. Kuljimme asemissa selät suorina, ammuksia vain touhuttiin takalinjaan päin vihellellä ja hyräillen — puhuttiin siviilielämästä, teh-

Rukajärveltä itään päin johtavalla päätiellä oleva puomi, jota ei saanut tavallisesti ylittää, mutta jonka taakse kerrottu tupakkaretki tehtiin.

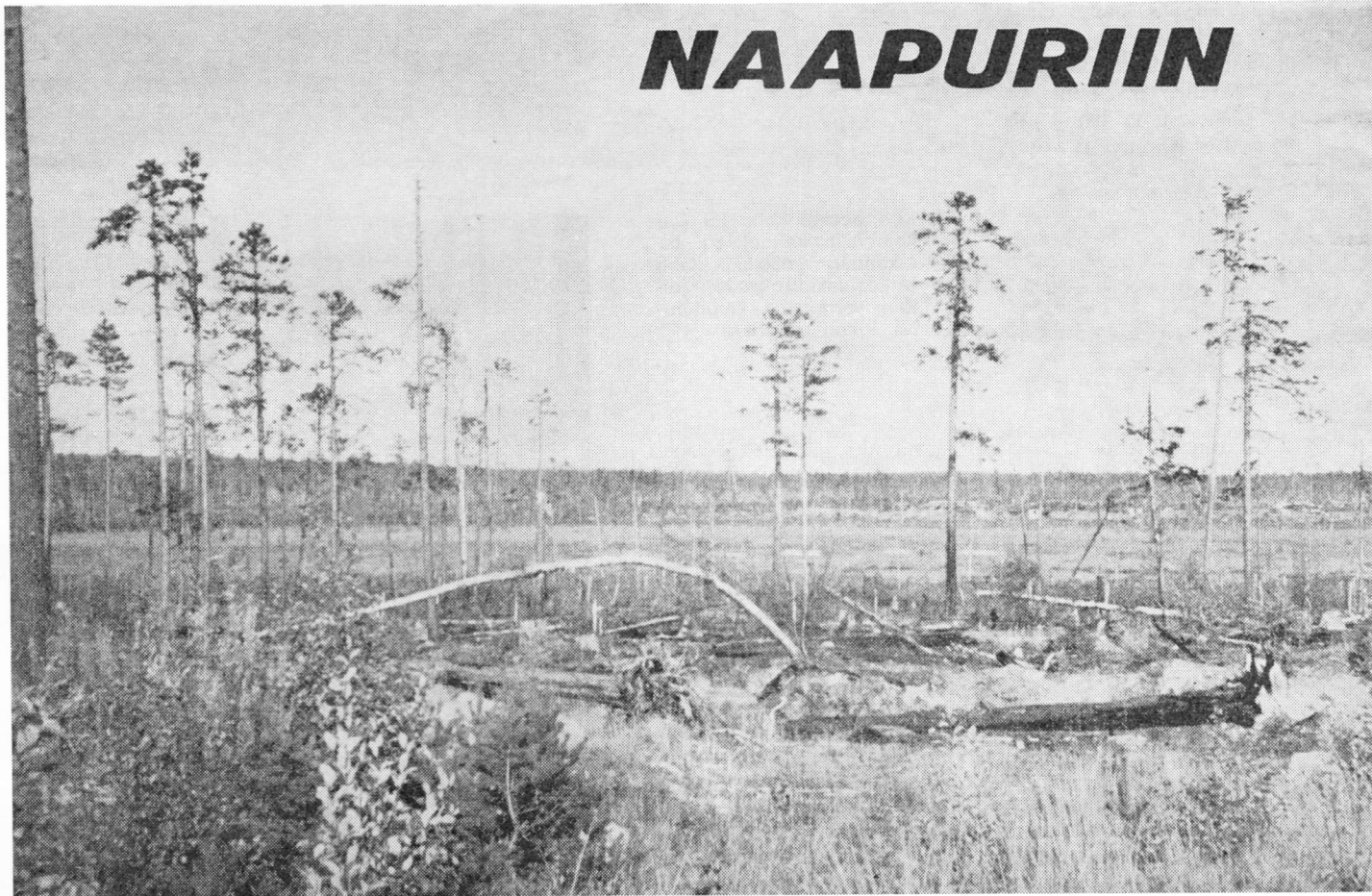
tiin suunnitelmia vilkkaasti keskustellen ja oltiin toivossa, että tuttu kenttäharmaa pian luovutetaan pois.

Illan hämärtyessä kaikki haaveet romahtivat. Vihollinen aukaisi kovan tulen, taivas kihisi täynnä valojuovia, vinkui ja läsähteli niinkuin ennenkin. Kirouksia kuului joka puolelta, puhelin surisi, ja ammuksia touhuttiin takaisin linjaan. Yö vietettiin jälleen sodan merkeissä, kukaan ei puhunut paljon mitään, kuului vain kirouksia — tietäähän tuon — —!

Aamulla alkoi sentään taas toivon kipinä palaa ja tuli tieto, että kyllä ne vihollisuudet nyt ovat lopussa. Meidän puolelta ei saa nyt ampua yhtään laukausta, mutta vartioiden silti pidettävä; näin kului päivä, pari. Tulipa sitten eräänä päivänä paikalle porukka meikäläisiä ottaakseen yhteyden viholliseen. Jonkin aikaa he liikkuivat etumaastossa, mutta yhteyttä eivät saaneet. Seurasimme mielenkiinnolla heidän mahdollista kohtaamistaan. Heidän palattuaan pois tuumasi muistaakseni korpraali Malinen minulle, että eiköhän käydä puhut-

PENTTI HIUNU

TUPAKKA- RETKI NAAPURIIN

telemassa naapurina, kun kerran näin kauan on oltu nokat vastakkain. Olin jo miettinyt itsekin asiaa, että se tempu olisi tehtävä, se olisi historiallinen ja siitä muodostuisi ikäänkuin piste kaikille tapahtumille.

Eipä muuta kuin vetäisin ylleni puseron, vyön ja lakin. Sotamies Martikainen liittyi mukaan, ja oli siinä vielä joku neljäskin. Pujottauduimme miinakentän ja piikkilankaesteiden lävitse ja tähyilimme etumaastoon. Ei näkynyt mitään. Siirryimme tielle, varoimme kuitenkin talleamasta miinoja. Hermot jännittyneinä astelimme selät suorina tietä pitkin eteenpäin. Tuntui kummalliselta tällä tavoin lähestyä maastoa, jota tähän asti oli vain peilistä ja periskoopista tirkistely. Ei tänne tähän saakka oltu rauhassa töllistely, silmät sirrissä oli vain jostakin suojaisesta paikasta päylyilty. Kuinka monelle uudelle täydennysmiehelle olikaan pitänyt selostaa vaaranalaiset paikat, joissa varomattoman liikkumisen sai maksaa hengellään. Tätä maastoa nyt lähenimme ilman aseita, silmät tavattoman pyöreinä, tavataksemme miehiä, jotka kiikarikiväärin takaa olivat meitä vuosia ja kuu-kausia väijyneet ja useaan otteeseen linjojamme vastaan hyökänneet. Esteillä ja miinakentillä olevat ruumiit puhuivat omaa kieltään tapahtumien kulusta.

Tie oli myllertynyt kranaattikuopiksi. Tassuttelimme eteenpäin päästäksemme aluksi kohtaan, jossa tie tekee mutkan. Ehkä sen takaa jo rupeaisi naapureita näkymään. Mutkaan päästyämme huomasimmekin, että tien varressa ojassa kyykötöi venäläinen sotilas. Sieppasin taskustani nenäliinan, joka ihme kyllä, sattui olemaan valkoinen. Pysähdyimme ja vilkuttimme liinaa kutsuaksemme naapurina juttusille.

Venäjän mies nousi ojasta tielle, veti kiväärinsä manttelin alle, joka ikäänkuin viittana heilui hänen yllään. Vain yksi nappi leuan alta oli kiinni, manttelin hihat roikkuivat tyhjinä. Vilkutukseemme mies vastasi. Lähdimme kävelemään häntä kohti. Hän kuitenkin alkoi kävellä edellämme. Huusimme hänelle ja vilkuttimme, kehoitimme häntä pysähtymään ja tulemaan tarinalle. Mies pysähtyi ja vilkutti meitä seuraamaan itseään. Seu-

Kun aselepokello löi Rukajärvellä kahdeksan, tukikohdan päällikkö lähti tarkastuskierrokselle, jolloin vartiomies ilmoittautui, kuten ennenkin

rasimme häntä ja arvelimme, mihinkä hän meitä yllytti tulemaan. Meistä ei kukaan tajunnut venäjän kieltä ja tuntui, ettei hänkään ymmärtänyt huutojamme merkitystä. Vihdoin hän kumminkin pysähtyi. Hänen ympärilleen alkoi pujahdella metsiköstä useampia Venäjän miehiä ja siinä samassa ryhmässä seisoi mekin. Morjesteltiin mies mieheltä, paiskasimme kättä toisillemme. Tupakka-askit aukesivat, ja tarjosipa siinä joku mahorkkaa sätkään. Juttelumme jäi kuitenkin käsillä viittomiseksi.

Siinä seisossamme alkoi viereisestä rinteestä kuulua venäjänkielistä huutoa. Äänen kuulimme, mutta sanoja emme ymmärtäneet. Sen sijaan venäläiset katosivat viereiltämme kuin piiskan iskusta. Me kauhistuimme ja jäykistyimme paikallemme kuin suolapatsaat. Kiroilin hengessäni, että voi vietävän hullua, kun tuli tänne lähdettykään. Silmät sirrissä siinä tuijotin edessä olevaa rin-

S.A-kuva

S.A-kuva

nettä. Kuvittelin siltä suunnalta meitä kohti jo koneivärin tuijottavan ja että oli vain hetkistä kysymys, kun sen rätinä alkaisi. Kukaan meistä ei jalkaansa liikauttanut. Sehän olisi ollut turhaa. Jytinä alkoikin samassa, maa lähellämme pöllähti, ilmassa sinkoili kiviä, kokkareita, puita ja turpeita. Seisoimme vain tiellä kädet vedettyinä pään päälle suojaksi ja hartiat kyyryyn kumartuneina.

Räjähdykset lakkasivat kuitenkin pian, pöly häipyi läheltämme. Metsästä kuului vain naurun kikatusta. Meitä alkoi lähestyä nyt suurempi joukko venäläisiä. Eteemme ilmestyi myös mies, joka karjalan murteella solkotti suomen kieltä. Häneltä saimme selväksi, että heikäläiset vain laukoivat miinoja tuossa vieressä. Koetimme häneltä kysellä, miltä tuntuu, kun nyt vihollisuudet ovat loppuneet. Hän vastasi:

— Aa teil hyvä, Venäjä Saksa, me vielä sinne taan!

Ei siinä suuria kerjetty toimitella, kun venäläinen upseeri lähestyi meitä ja alkoi Karjalan miehen välityksellä kysellä minulta, olinko minä komentaja ja mitä meillä on asiaa. Vastasin, että varsinaista asiaa ei ole, tulimme vain kylässä käymään.

Hetken aikaa venäläiset keskustelivat keskenään vilkaasti. Kasvojen ilmeet muuttuivat vakaviksi. Karjalan

Yhteyksiä puretaan Rukajärvellä aselevon tultua 4.9.44

mies solkkasi taas meille, että upseeri kääsee meidän poistua. Tämän kuultuamme hyvästelimme heitä ja aloimme kävellä omia linjoja kohti. Saavuttuamme omille linjoille huomasimme ihmeeksemme, että tukikohtamme miehet olivat jännittyneinä retkestämme tulleet aseisiin seuraamaan paluutamme. Meille kohdistettiin kysymyksiä vaikka minkälaisia. Mutta lähetti huuteli samassa minulle:

— Puhelimeen ja joutuun! Sinua on jo kysytty monta kertaa! — Menin puhelimeen. Langan toisessa päässä oli komppaniamme päällikkö, luutnantti Pulkkinen. Hän tuntui olevan tietoinen retkestämme ja rähisi:

— Mitäs pirua sinä sinne menit? Mitä olisi ollut puhumista, jos olisivat napanneet teidät kiinni ja pitäneet hyvänään. Jossakin päin on näin tapahtunut, antakaa tämän olla viimeinen kyläreissu! — Vastasin:

— Se oli ensimmäinen ja viimeinen, mutta eihän suomalainen usko, ennenkuin koettaa . . .

II/15.Pr:n "hirsilinjan" asemia Syvärin suulla ns. suotukikohdassa

Kun Syväri jätettiin

PENTTI POIKONEN

NYKYISIN, kun ihmiskunnalla on jälleen vakava aikomus haudata sotatappara lopullisesti maahan, lie-nee hieman sopimatonta varsinkin "väärällä puolen" taistelleen muistella sotaa ja sen kulkua muuna kuin pahana erehdyksenä. Tämä pieni muistelmä ei kuitenkaan sisällä mitään "suuria" loukkaavaa. Tässä ei edes sivuta silloin niin ajankohtaista elintilojen, sankaristien ja tammenlehvien maailmaa. Sodan puuristitkin sivuutetaan mahdollisimman vähällä. Tämä on vain realistinen muistelmakuvaus kolmen aseveljen kamppailusta henkensä säilyttämiseksi.

Elettiin kesäkuun puolivälin jälkeisiä päiviä Syväriellä vuonna 1944. Suomalaisten toinen retki Aunukseen näytti kääntyvän ensimmäisen kaltaiseksi. Tosin Syvärin joki oli vielä joukkojemme hallussa, mutta

Tukikohdan päällikkö, luutnantti Tapio Mattila tähyttämässä Syväriellä vihollisen asemia ja väli- maastoa (5./II/15.Pr.)

S.A.-kuva

puna-armeija oli kuun alussa (9.6.) aloittanut Karjalan kannaksella voimakkaan hyökkäyksen ja suorittanut siellä samalla ratkaisevan läpimurron. Kannaksen koko rintama kuului olevan kaaosmaisessa liikkeessä. Korsuissamme kuunneltiin jännittyneinä radiosta niukkoja uutisia tuon taistelun kehittymisestä. Aluksi uskoimme tilanteen vielä parantuvan, mutta rintaman yhä siirtyessä toivomme sammui. Sodan koko yleistilanne oli selvästi meitä vastaan. Kaiken lisäksi "aseveli Äikiä", kuten häntä kyynillisesti nimitettiin, Leningradista Lahden radioaseman aaltopituudella piti huolen mielialan muokkaamisesta suosittelun "ritolaa", kuten meillä jalkoihin turvautumista nimitettiin. Tilanteen ollessa tällaisen tunsimme olomme lievästi sanoen epämurkavaksi, ja lisäksi ei ollut myöskään salaisuus, että venäläiset keskittivät hyökkäysjoukkoja meidänkin päittemme menoksi. Tiesimme myös, että omia joukkojamme oli runsaasti irroitettu avuksi Kannakselle. Paha suonenisku miehityksen vahvuuteen oli täten tapahtunut jo ennen taistelua. Sotaväsymys oli lisäksi yleinen, haluttiin päästä vain kotiin. Ei vaivauduttu ajattelemaan, mikä tällaisesta olisi seurannut.

*

Tämä on karu tilanne iltapäivänä 21.6. korsuissamme Syvärin suulla Laatokan vierellä ja koko rintamallamme Ääniseen saakka. Mainittu korsu on 15. prikaatin II pataljoonan "töpinän" keskushermosto. Siinä asuvat kanssani kersantit Pelto ja Rupo. Itse olen "poppon" päällikkö ja sotaluutnantti. Olemme jo vuosien ajan jakaneet yhdessä kohtalomme. Tunnen nämä kersantit paremmin kuin itseni. Pelto on kaukaa Lapin pitäjistä osuuskunnan hoitaja, Rupo taas viljavan Vuoksen varrelta suuren talon isäntä. Heidän yhteiskunnallinen asemansa määrittelee vissin maailmankatsomuksen kummallekin. Niinpä liberaalimpi Pelto nimittää venäläisiä sävyisesti "vanjaksi", mutta Rupolle on vanja tuona aikana taas "törkyturpa". En tiedä, miksi hän on tuon nimen omaksunut, sillä koko sodan ajan ovat venäläisten leuat olleet ainakin yhtä sileitä kuin meidänkin. Yksi syy kuitenkin lienee siinä, että tuo hänen nimityksensä sisältää paljon "ärriä" ja siten tehostaa käyttäjänsä esiintymistä.

Loikoilemme parhaillaan Rupon kanssa korsuissamme, sillä sotilas ei vapaana ollessaan istu juuri muulloin kuin "pökkakerhon" istunnossa. Puhelemme joltain tyhjäänpäiväistä. Silloin avataan korsun ovi ja tulijan toteamme pataljoonankomentajan taistelulähetti-aliupseeriksi. Olen hänen asiastaan jo tapahtuneen puhuttelun perusteella tietoinen, mutta Rupolle ainakin ajankohta paljastuu vasta nyt. Siksi hän sanookin lähettile:

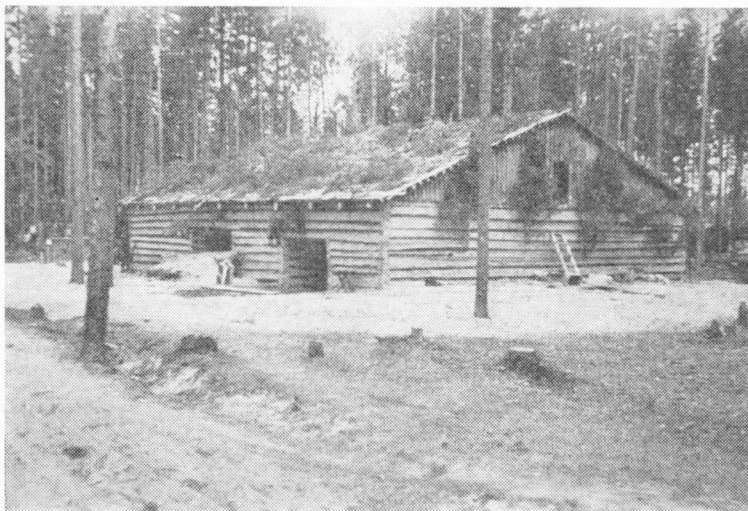
— Vai ensi yönä taempiin, varustettuihin asemiin. Kuulehan, tuolla sananparrella on jo näissä oloissa pahalta haiskahtava kaiku. — Tähän lähetti:

— No, jos sinäkin olet uskosi menettänyt? Tiedät hyvin, että tuolla taempana ovat vilttihattupaljoonat panneet vuosia terästä ja sementtiä maahan ivanskin loitolla pitämiseksi. Rakentajat sanovatkin, että se linja pitää vaikka pirusu, kunhan vain joku ukko malliksi seisoo sitä paimentamassa. — Tuokion keskusteltuaamme sanoo lähetti-aliupseeri poistuessaan:

— Ivanski oli taas viime yönä luvannut kovaäänisessä suolohkon pojille, että pian on kapulateilla tun-

gosta, mutta nyt se saakin pitkän nenän, kun väistytään alta pois.

Aloitimme kiireisen valmistuksen "töpinän" irrottamiseksi. Tiedämme hyvin, että siirryttäessä liikkuvan sodankäyntiin on oma manttelikin useimmiten liikaa. Käytettävissämme on kuorma-auto ja se saakin nyt ruveta vimmatusti siirtämään kaikkea mielestämme arvokasta ja tärkeää taemmaksi turvaan. Paljon on kuitenkin sellaista arvokastakin materiaalia, josta on kylmästi luovuttava. Vaikka meillä on lähes sata hevosta, niin emme tilanteen arkaluontoisuuden takia uskalla niitä enää irroittaa taistelukuormastosta mui-

S.A.-kuva

Upea korsu Syvärin rintamalla 11/15.Pr:n loholla ns. Riekon maastossa

hin tehtäviin. Valmistelujen ollessa jo täydessä käynnissä saapuu Pelto korsuamme. Hän menee mitään puhumatta arkistokirstun luo ja etsii käsiinsä erään kirjasein, tuo sen eteemme nähtäväksi ja alkaa samalla kertoa:

— Oikein minä arvasin, nyt on sitten saapunut meidänkin iloksemme noita Kannaksella kauhua herättäneitä maataistelukoneita. Yksi lentue niitä kävi äsken tervehdyskäynnillä ärkoo-patterin yläpuolella ja malliksi ampuivat heti hevosen. Niitten kanssa, pojat, ollaan vielä ihmeessä. Pitikin sattua näin valoisa vuodenaika.

Irtautuminen onnistuu kuitenkin hyvin. Vihollista ei näy ilmassa, ja Laatokalta nousee ohut sumuverho ottaen suojaansa peräytymisretkeään aloittavan pataljoonamme. Jään vielä Rupon kanssa vanhalle paikalle eräitä tarkistuksia suorittamaan. Onhan ohuesta sumusta huolimatta kaunis kesäyö. Kaikki tehtävät suoritettuaamme vetäydymme viimeisen kerran rakkaaksi käyneeseen korsuamme. Teemme sen takkaan tulen ja keitämme jäähyväiskorvikkeen. Korviketta juodessamme räjähtää aivan korsuamme lähellä kolme tavallista suurempaa kranaattia. Olemme hetken hiljaa, vain hiekka rapisee tärähtäneen korsun seinämistä lattialle. Vihdoin Rupo aloittaa keskustelun:

— Tuo on uusi ja ainakin viisituumainen patteri. Se ilmeisesti suorittaa haarukointia ja piirussa ei

S.A.-kuva

näytä sillä vikaa olevan. Mutta onpas naapurillakin kiire, kun yöllä haarukoi, sillä enemmän se olisi ampuanut, jos se olisi liikettä kuullut. Enpä tosiaan ole pahoillani, vaikken olekaan täällä tuollaisten tulikirinujen suorittaessa hyökkäysvalmistelua.

Vielä suoritamme runtelevat jäähyväiset rakkaalle korsullemme ja hyppäämme pyörillemme. Samaan aikaan valuu miehiä "edestä" laahustavin askelin ja aseitaan roikottaen sekä kantaen suuria taakkoja patruunalippaita mukanaan, suunta ja kohtalo tuntematon. Vain heikko varmistus on takanamme polkiesämme Syvärliltä pois päin.

Seuraavana aamuna 22.6. jo aivan pikkutunneilla lentävät ensimmäiset vihollisen tiedustelukoneet uuden sijaintipaikkamme yllä Mäkriällä. Kaikki on vielä siksi sekaisin, että partioivat lentäjät huomaavat jostain erikoista olevan tekeillä. Kierrettyään muutaman kerran yläpuolellamme ne poistuivat nopeasti etelään.

— Kovinpas on törkyturpa aktiiviseksi ruvennut, eivät ne vuoteen ole näin aikaisin partioineet, tuumii Rupo telttaa pystyttäessämme.

Silloin rupeaa taas kuulumaan etelästä moottorin voimistuvaa surinaa. Mitään ei kuitenkaan vielä ole näköpiirissä, mutta pian asia selviää. Näen ensi kerran nuo kuuluisat "hermosahat" eli maataistelukoneet. Ennätän todeta, että niitä on ainakin parikymmentä, kun ne puitten korkeudella lentäen ylittävät alueemme. Kovin ovat hitaan ja kömpelön näköisiä tähän asti nähtyihin tyyppeihin verrattuna. Pian kuitenkin joudun antamaan niille salaisen kunnioitukseni,

"Töpinän" mies tuonut muonaa Syvärlin suulla olevalle II/15.Pr:n "hirsimajalle"

sillä saatuaan leiripaikkamme selville tuntuu, että nyt vie "susi punahilkan". Meillä ei ole edes suojahautaa kaivettuna, kun helvetti aukeaa.

Nuo parikymmentä pörräistä käyvät kuin amerikkalaiset gangsterit kimppuumme. "Hermosahojen" pikatykit sylkevät armotonta kuolemaa ympärilleen, ja sahaamista muistuttava moottorinpauhu repii hermojamme. Makaamme pienen rinteen suojassa, mutta se suojaa vain pohjoiseen, etelästä tuleville koneille olemme kuin lautasella. Kiroukseksemme ovat pojat pystyttäneet tähän rinteelle pienen nuotion korvikkeen keittämistä varten ja siitä nouseva savu on jatkuvana kiintopisteenä uusituille hyökkäyksille. Koneita tulee ja menee kuin raitiovaunuja ennen vanhaan Mannerheimintiellä, ja lisäksi ne lentävät melkein maanpintaa. Taukoamatta sylkevät niiden lukuisat pikatykit ja konekiväärit tappavaa tulta keskuuteemme. Surinan ja paukkeen lomassa kuulen tuon niin ikävästi karmaisevan huodon: "Lääkintämies, lääkintämies!" On siis jo tullut haavoittuneita, kenties kaatuneitakin.

Pienen tauon aikana nostan hiukan päätäni turpeesta. Ensimmäisenä näen yhden hevosen pillastuneena juoksevan ja hyppivän. Olen vähällä jäädä villiytyneen eläimen alle. Huomaan, että se on saanut osuman kylkeensä, kaksi luuta töröttää korkealla ja valtavan haaavan ympäryys on runsaan verenvuodon tahrina. Hevonen näyttää hakeutuvan suuressa hädässään lähelle ihmisiä. Kun se rauhattomana hyppien jälleen lähestyy meitä,

II/15.Pr:n komentaja majuri A. Salonen

S.A.-kuva

niin näen Pellon ottavan konepistoolinsa. Hän katsoo vetoavasti minuun. Nyökkään äänettömän vastauksen. Lyhyt "sarja" päättää onnettoman pollen kärsimykset. Myöhemmin totean, että se pian olisi menehtynyt runsaaseen verenvuotoon, mutta kuitenkin olivat sen kärsimykset tuon pienen "sarjan" ansiosta tuntuvasti lyhentyneet. Tärkeintä oli kuitenkin se, ettei se päässyt levittämään kauhua muitten hevosten keskuuteen.

Kun maataistelukoneet sitten viimein, ilmeisesti itsensä tyhjäksi ammuttuaan, poistuivat, niin totean koko hyökkäyksen kestäneen vain vajaat kaksikymmentä minuuttia. Ikuisuus on kuitenkin liian vaatimaton käsite siihen ajanjaksoon rinnastettuna, miltä hyökkäyksen kesto oli meistä tuntunut. Iloksemme toteamme, että vain pari miestä on haavoittunut ja hekin lievänlaisesti. Vähistä ja harvassa olevista miehistäkin on joskus hyötyä. Hevosia on kaikkiaan viisi "rikki", mutta tuon ammutun lisäksi joudumme lopettamaan onneksi vain yhden. Kuormaston kärkeä niinkään on useita ajokelvottomassa kunnossa.

Rupo pukee sanoiksi meissä kaikissa elävän ajatuksen:

— Nuo vieraat tulevat varmaan toistekin tänään. Ne hääräsivät kuin isännät talossa. Ei ollut meillä mitään maustetta äskeiseen soppaan. Ei omia hävittäjiä, ei minkäänlaista ilmatorjuntaa!

Kaivamme nopeasti kapean ja syvän suojahaudan teltan sisään, siten meidän ei tarvitse ilmahyökkäyksen uhatessa "törmäillä mihinkään sinne tänne", kuten Pelto keksintöään esittelee. Nelisen tuntia saammekin viettää rauhallista aikaa. Koneitten on ilmeisesti käytävä esittäytymässä muuallakin ja onhan niitä huollettavakin välillä. Niin, neljän tunnin kuluttua ne kuitenkin tulevat uudistamaan tuttavuutensa. Pian kuulemme monttumme paukkeen lisäksi räjähdysten.

— Ohoh, vierailta on nyt pommejakin mukanaan, toteaa RUPO syvän ja kapean hiekkamonttumme pohjalla. Aikaisempi näytös uusiutuu täydellisesti, vain pommien räjähdykset antavat lisäväriä tähän "kuoleman orgiat" nimiseen karmean esitykseen. Eräs pommi putoaa aivan telttamme viereen ja sen aiheuttama

voimakas ilmanpaine repäisee monttumme päällä olevan teltan riekaleiksi. Pian tunnen kädelleni tipahtavan jotain kosteanlämmintä ja totean, että ilmanpaine on "avannut" nenäni pahanlaisesti. Onneksi ilmeisesti kädet ovat suojanneet korviani, sillä kun pojat tarkastivat ne, niin he eivät huomaa niistä tihkuvan verta, vaikka pelkäänkin sitä. Rupon nenän alle on ilmestynyt myös punainen juova, vaikkakin lievempi kuin minulle. Saamamme täräys pitääkin meitä koko hyökkäyksen loppuajan sen verran "pöllöinä", ettemme kykene pelkäämään.

Tämäkin hyökkäys lisää tappioitamme. Konekiväärikomppanian kenttäkeittiö, joka on liitetty kuormastoomme, on sananmukaisesti "jakautunut atomeiksi". Ampumatarvikkeiden jakelupaikassa eli "aajiipeellä" on tapahtunut pienehkö ammusräjähdys. Eräs vasta rintamalle tullut täydennysmies on sen yhteydessä "tärrähtänyt" pahanlaisesti. Eläinlääkintäaliupseeri näyttää hänet minulle kasaan lysähtäneenä itkemässä erään ajoneuvon alla. Väliin hän aina huutaa jonkin naisen nimeä. Lieneekö se hänen vaimonsa vaiko tyttärensä? Yritän keskustella hänen kanssaan ja selitän kaiken olevan ohi, mutta en saa järkevää vastausta. Oma nenäni on tungettu sideharsoa täyteen, joten epäilen, ettei hän edes tunne minua. Lääkintämiehet korjaavat onnettoman.

Ei ole kuitenkaan tämän päivän kalkki täysi ilman kolmatta hyökkäystä. Nytkään emme saa omia hävittäjiä avuksi. Ne ovat varmasti viimeistä konetta myöten siirretty tueksi Kannakselle. Makaamme jälleen monttumme pohjalla litteinä kuin kirjanmerkit. Vies-tiyhteyksiä ei ole koko päivänä saatu aikaan mihinkään päin. Kohtalo on kuitenkin katsonut jo tässä vaiheessa voivansa verottaa hyökkääjääkin. Kun koneet jälleen miltei pyyhkivät siivillään maan pintaa, niin eräs niistä tekee luultavasti ohjausvirheen ja törmää naapuriinsa. Kovasti rysähtäen ne yhdessä putoavat alueellemme ja syttyvät palamaan. Ilmassa olevat toteavat muutamalla koukkauksella, ettei "alas menneitä" kavereita voi auttaa ja poistuvat. Saammekin olla sitten jo kesäillaksi kääntyvän ajan rauhassa. Lisää em-

me pyydäkään, sillä pariin vuoteen ei "töpinällä" ole ollut näin kuumaa päivää. Liekö kaiken alkusyynä ollut sitten kahvinuotio vai kohtalo. Joka tapauksessa aineelliset tappiomme ovat kaiken päättyessä suuret ja ilman kaatuneitakaan ei ole päästy.

Illan kuluessa saapuu pataljoonamme komentaja, majuri A. Salonen tutustumaan tilanteeseen ja samalla katsomaan pudonneiden maataistelukoneiden jäännöksiä. Häneltä saan tietää, että naapurilohkolla on eräs laskuvarjolla pelastautunut vihollislentäjä saatu vangiksi. Hän on kertonut, että meitä vastaan aloitettavaa hyökkäystä varten on vastaamme keskitetty satoja koneita. Näistä noin puolet on maataistelukoneita, noita uusia "ystäviämme".

— Niin pojat, edessämme on ankara taistelu. Voimasuhteet ovat jälleen Talvisodan kaltaiset. Moni poikamme joutuu lähiaikana uhraamaan henkensä asiamme puolesta, puhelee pidetty komentajamme pää

apeasti alas painuneena ja oman vastuunsa tuntevana. Äkkiä hän kuitenkin virkistyy, kohottaa katseensa Rupo kohti ja kysyy:

— No, kersantti Rupo, miltäs se on tänään tuntunut?

— Herra majuri, tänään on päästy pelkällä säikähdyksellä, vastaa puhuteltu.

Niin, tänään päästiin tosiaan pelkällä säikähdyksellä. Kunpa jatko menisi edes näin onnellisesti. Tällaiset ajatukset liitävät mielessäni havuvuoteella uneen vaipuessani. Laatokka on vielä kerran tehnyt palveluksen. Se on Aunuksen matalille maille työntänyt yöksi ohuen sumuverhon.

Tiukat viivytystaistelut yhä jatkuivat vetäydyttäessä Laatokan rannikkoa pitkin Suomen vanhaa rajaa

15.Pr:n komentaja, eversti A. Kuistio ja esikuntapäällikkö, everstiluutnantti K. O. Heitto saapumassa vanhalle rajalle juuri käynnissä olevan taistelun poltopisteeseen

S.A.-kuva

Sotilas: Seis, stop, pysähdys! Siellä ammutaan kovilla.

Siviili: Viis siitä — minähän olen tapaturmavakuutettu Tarmossa, maan vanhimmassa vakuutusyhtiössä.

Mutta leikki sikseen. Ei vakuutus edes Tarmossa voi estää vahinkoa tapahtumasta. Se takaa ainoastaan varman, nopean ja oikeudenmukaisen korvauksen. Tarmo on vakuutettujensa omistama yhtiö ja myöntää kaikkia nykyaikaisia vahinkovakuutuksia edullisin ehdoin — myös yksityisiä tapaturma- sekä irtaimisto- ja kotivakuutuksia.

KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ

TARMO

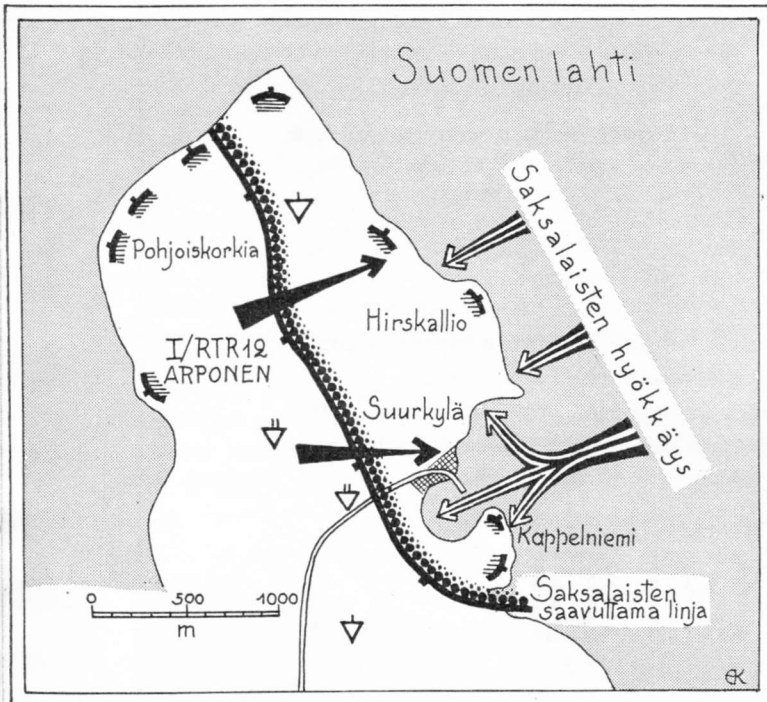
Helsinki, Aleksanterinkatu 11. Puh. 14 511.

kohden. Moni uljas soturi sai vielä näinä Jatkosodan viimeisinäkin aikoina puolustuksemme hyväksi uhra- ta kaikkensa. Kerrottava on myös, että majuri Salosen- kin taistelujen tie päättyi aivan rajan läheisyydessä suorittaessaan urhoollisesti pataljoonansa kärjessä vas- tahyökkäystä Kaukoijärvellä 30.6.41.

Joukkoja vetäytymässä ke- säkuun lopussa 1944 van- han rajan yli länteen päin.

S.A.-kuva

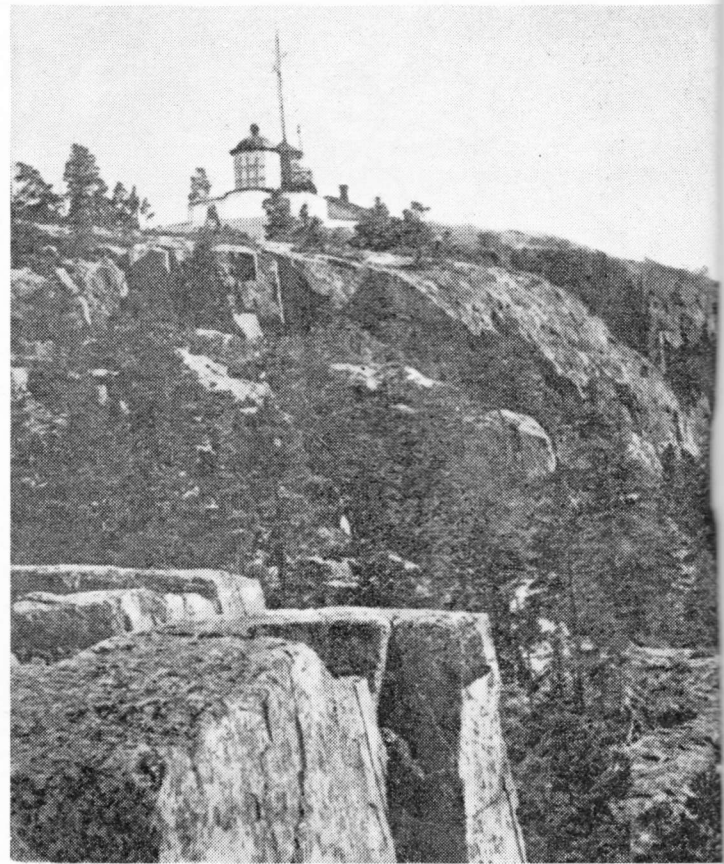

Saksalaisten maihinnusuhyökkäys Suursaareen ja suomalaisten vastahyökkäys 15.9.1944 – Suomen oli välirauhasopimuksen mukaisesti riisuttava aseista ja luovutettava Neuvostoliitolle saksalaiset, jotka 15.9.44 mennessä eivät olleet poistuneet maasta. Kun saksalaiset eivät Pohjois-Suomesta olisi ehtineet määräajassa poistua, oli tästä seurauksena uusi sota. Sen aloittivat saksalaiset yrittämällä 14–15. 9. Virossa käsin vallata Suursaaren. Hyökkäys torjuttiin

MERIVARTIOLAITOKSEN VM-veneet oli sodan aikana alistettu Rannikkolaivaston Kevyeeseen laivastoon, johon myös tykkivenet sekä torpedovenet kuuluivat. Sodan alkuvaiheessa kuuluimme torpedolai-
vukseen, ja silloin oli veneittemme peräkannelle asennettu torpedonheittimet. Osallistuimmekin muutamaa hyökkäykseen — tuloksien jäädessä kuitenkin vähäisiksi. Jo toisena sotatekävänä asennettiin heittimien tilalle 40 mm Bofors-tykit, ja tämän jälkeen meille alkoi tosi toimintakausi, jota jatkui sodan päättymiseen saakka. VM-veneiden oli oltava mukana kaikessa. Jos panssarilaivamme muuttivat asemapaikkaansa, seurasivat venemme niitä varmistusaluksina. Samoin miinoituksissa, raivauksissa ja torpedoveneiden mukana hyökkäyksissä nähtiin VM-veneet aina liikkeellä. Omien saattueiden suojaaminen ja vihollisen saattueiden häiritseminen ja tuhoaminen sekä kaikenlainen taistelutoiminta kuuluivat ohjelmaamme. Jäimme tällaisen tiiviin ohjelman vuoksi osattomiksi monista "Rannikkorevyyistä".

Sota oli sitten sodittu ja raskas rauha tehty. Pitkä-

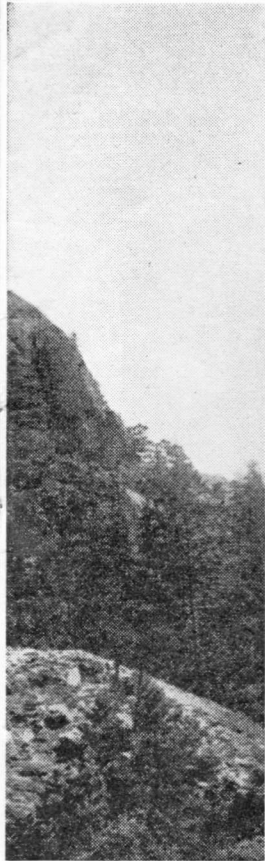

ASEVELJIEN ARMOILLA syyskuun 14-15. päivinä 1944

ALHO ALVELIN

aikaisille aseveljillemme oli annettu määräys poistua Suomen maaperältä 14.9. kello 24 mennessä.

Olimme sodan päätyttyä olleet monenlaisissa tehtävissä, ja tukikohtamme o i nyt Haapasaaressa, Kotkasta 10 mpk etelään. VM-veneet, VMV-10, jossa olin kone-mestarina, ja VMV-14, olivat parhaillaan Kotkassa muo-na-, vesi- ja polttoainetäydennyksellä, kun veneille tuli käsky ajaa Suursaareen ja ottaa siellä toimivat saksalaiset viesti- ja radiomiehet välineineen aluksillemme vietäviksi Tytärsaareen. Aina rauhallinen laivueemme päällikkö, kapteeniluutnantti U. Heimo sanoi silloin, että nyt alkavat uudet tuulet puhalttaa. Hän antoi lähtökäskyn kello 16:ksi, jolloin lähdimme matkalle kauniin syysään vallitessa, monen pojista haikaillessa hukkaan menneitä "treffejä" Kotkan tyttöjen kanssa. Lähdöllämme oli eräänlainen salaperäisyyden tuntu. Kersantti Heino Heik-

Suursaaren Suurkylän satama

kilä, joka oli syntyisin Suursaaren poikia, ei näyttänyt ensinkään iloitsevan pääsystä kotisaarelleen.

Yritimme väkisin pitää huumoria yllä kaskuja kertoilemalla, mutta pingoitunut mieliala ei ottanut lähteäkseen. Sivuitimme ulomaiset saaret, otimme suunnan Suursaaren Pohjoiskorkkiaa kohden ja syysillan hämärtyessä saavuimme Suurkylän satamaan. Siellä oli muutamia aluksia, ja veneemme soluivat niiden seuraksi asettuen aallonmurtajan sisäpuolelle laiturisiin. Merenpuolelta aallonmurtaja oli viettävää, epätasaista louhikkoa, joten merenpuolelle ei laivoja voinut kiinnittää.

Kapteeniluutnantti Heimon tehtyä saapumisilmoituksen Suursaaren komentajan, everstilt. Mieltisen adjutantille, tämä oli jo tietoinen tehtävästämme. Siinä odotellessamme aseveljien saapumista meille jäi aikaa tarkastella hävitettyä kylää ja palaneiden talojen raunioita. Kasinokin, monien kesävieraiden kohtaus- ja huvittelu- paikka oli sekin runneltu, toinen pääty oli pommin osu- masta sortunut. Samoja sodan jälkiä näkyi joka paikassa.

Illan pimetessä alkoivat entiset aseveljemme saapua varusteineen aallonmurtajalle, mutta mitään kiirettä he eivät pitäneet. Keskuudessamme virisi vähitellen sellainen tunne, että jotain erikoista oli tekeillä, ja kun saksalaiset tuon tuostakin vilkuilivat merelle päin kulkiessaan veneit-ämme kohden, niin varmistauduimme yllätysten varalle. Olimme jo ottaneet veneisiimme osan saksalaisten varus- teista, kuten akkuja, radioita jne. kun mereltä alkoi nä- kyä valomerkkejä. Emme vielä olleet lähtökäs- kyä, pimeys oli jo täysin niellyt maisemat. Veneillämme olleet saksalaiset alkoivat vastata valomerkkeihin. Kello oli silloin 21 tienoilla, ja silloin meille alkoi tilanne sel- vitä.

Kapteeniluutnantti Heimo otti puhelinyhteyden ever- stilt. Mieltiseen tiedustellen toimenpiteitämme tilanteen

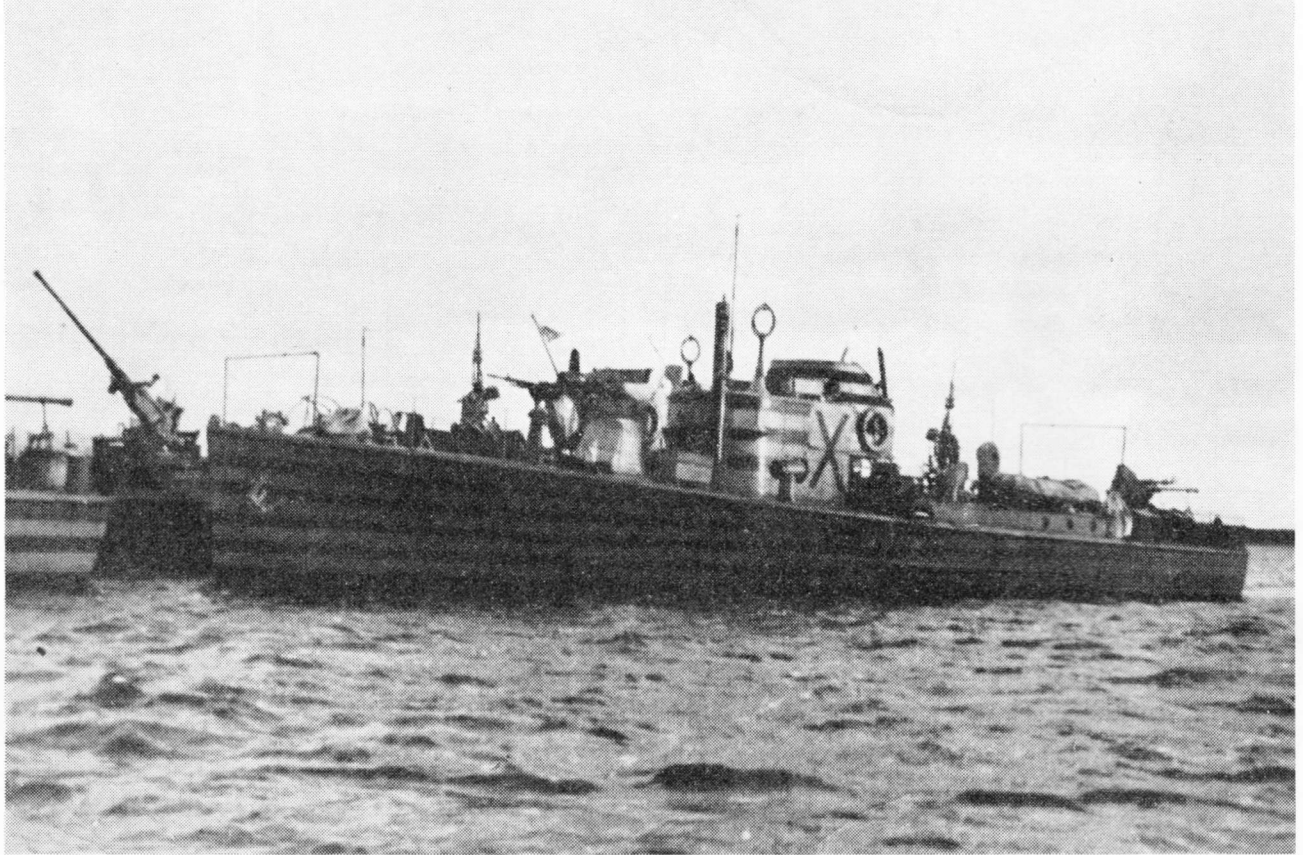
johdosta. Hän sai kuulla, että saksalaiset olivat miinoitta- neet kaikki Kotkan ja Haminan "ulostuloväylät" ja pii- rittäneet Suursaaren. Meillä ei ollut poispääsymahdolti- suuksia, vaan oli jäätävä paikoillemme. Olimme motissa ja päätimme jäädä laivoillemme valamme perusteella.

Pian alkoi mereltä kuulua moottorien ääntä. Yhä vilk- kaampi valomerkkien lähetys ja vastaanotto joka taholla sai meidät huomaamaan koko "liikenteen" laajuuden. Yht'äkkiä kaksi saksalaista kevyttä tykkivenettä lipui sa- tamaan ja kiinnittäytyi viereemme. Näistä tykkiveneistä siirtyi laiturille joukko upseereita, jotka koko ajan huu- telivat määräyksiään miehilleen. Laiturilla alkoivat neu- vottelut, joita emme heti ymmärtäneet.

Kapteeniluutnantti Heimo kertoi meille välittömästi, että saksalaiset vaativat ehdotonta antautumista. Tämä antautuminen koskisi koko saarta ja varuskuntaa. Kun paikalle saapui everstilt. Mieltinen, neuvottelut jatkuivat aina lähelle puoltayötä. Tällöin everstilt. Mieltinen pois- tui ja sanoi saksalaisille, että heidän on lähdeävä saa- relta kello 24 mennessä. Ellei näin tapahdu, on suoma- laisten avattava tuli.

Elimme nyt jännittäviä hetkiä, sillä tiesimme, että mei- tä kohden oli suunnattuna kymmeniä aseita ja liikkei- tämme seurattiin joka puolelta tarkoin. Mikä pahinta, omat joukkomme olivat saarella sormi liipaisimella, sillä eiväthän he tässä pimeydessä voineet erottaa, kuka aallonmurtajan vieressä oli omaa joukkoa, kuka vierasta.

Olimme täten tosi ikävässä tilanteessa, sillä ylivoima oli valtava, sen oivalsimme jokainen. Aseiden käyttöm- me olisi ollut meille selvä itsemurha, sillä vieressämme olevat saksalaiset laivat vartioivat meitä tarkasti ja me- rellä oli aseveljillämme suuret laivasto-osastot valmiina

Suomalainen vartiomoottorivene

yhteenottoon. Tämä paljastui tilanteen muuttuessa "so-taiseksi".

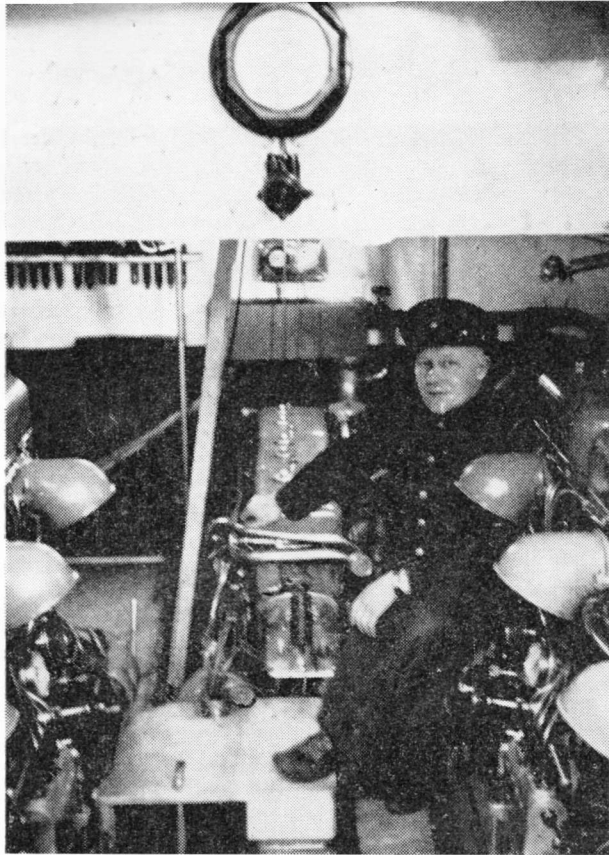
Aika kului ja tuomion hetki lähestyi. Hiivin veneemme ruorihytettiin, jossa olivat apukoneen käynnistys- ja suunnanvaihtolaitteet. Tunsin selkäpiitäni kihelmöivän, aivan kuin koko joukko hiirenpoikia olisi ryöminyt iholani. Menneinä sotavuosina monet jännittävät tilanteet olivat aiheuttaneet samanlaisen tunteen. Nyt oli taas tilanne sellainen, jota voisi nimittää "kissa ja hiiri" leikiksi, mutta leikki oli kaukana.

Tosi leikki alkoi tasan kello 24 syyskuun 15. päivää vasten yöllä. Suursaaren satamassa oli valoisa kuin päivällä valjuova-ammusten halkoessa ilmaa ja räjähdessä joka puolella. En tiedä kumpi puoli aloitti tulituksen, mutta kellot kai kävivät sekunnilleen samaa aikaa, joten on luultavaa, että aloitus tapahtui yht'aikaa vanhassa "asevelihengessä". Meteli oli korvia huumaava kattilanmuotoisessa satama-altaassa. Saksalaisia aluksia tuli satamaan yhä uusia ja uusia. Ne tungeksivat toisistaan välittämättä kiinnityspaikoille, ja meidän veneemme olivat siinä sekasorrossa hätää kärsimässä. Tässä tuiskeessa en huomannutkaan, milloin olin siirtynyt konehuoneeseen, yht'äkkiä vain löysin itseni sieltä ja totesin, että olin käynnistänyt apukoneen. Tämän kaiken olin siis tehnyt vaistomaisesti jännityksen vallassa. Konehuoneessa oli myös saksalaisia sotilaita, jotka uhaten konepistooleilla esittivät minulle vaatimuksiaan, mutta en ymmärtänyt heidän huutojaan enkä ennättänyt ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin, kun aluksemme peräosaan tuli osuma. Tästä häkeltyneenä saksalaiset jättivät kiireesti konehuoneen ja loikkasivat portaita ylös kannelle. Minäkin pääsin siinä hermojeni herraksi ja nousin ruorihytettiin, josta käsin pysäytin apukoneen.

Ne saksalaiset laivat, jotka olivat veneisiimme köysillä kiinnitettyinä löysäsivät tulituksen aikana hiukan

meistä, saadakseen välimatkan meihin suuremmaksi. Tämä johtui siitä, että Kasinon mäen päällä oli suomalainen patteri, joka pystyi suorasuuntauksella ampumaan aallomurtajalle ja satamaan, mutta saksalaiset arvelivat kai, että se ei ammu omia veneitään ja meidän vieressämme on siis turvallista.

Taistelu jatkui yhä kiihtyen. Uusia saksalaisia laivasto-voimia saapui mereltä, ja heidän kuljetusaluksiaan risteili sataman edustalla. Nekin tulittivat kiivaasti, vaikkakin usea niistä sai osumia. Kiersin laivani keulapuolelle, josta nousi savua, mutta en tavannut ketään. Ammukset ujelsivat ja räjähtelivät tauotta, laivat tärisivät niihin tulleista osumista, ja kaikki oli yhtä hullunmyllyä. Kulkiessani takaisin keskilaivalle huomasin, että miehemme olivat siirtyneet laivan ja laiturin väliin suojaan ja seisivat parrun päällä, joka oli kiinnitetty betonilaituriin. Olimme tässä suojassa jonkun aikaa, mutta kun suomalainen tykistö alkoi aamun sarastaessa ampua suoraan Kasinon mäeltä ja Pohjoiskorkialta, meidän oli pakko ryömiä aallomurtajan yli sen meren puoleiselle sivulle. Siellä louhikossa, puoliksi vedessä seisten, olimme tosin suojassa omien tykistötuulta, mutta samalla näimme myös uuden vaaran. Saksalaiset maihinnousualukset eivät päässeet satamaan ja sen vuoksi ne aikoivat tulla aallomurtajan merenpuoleiselle sivulle. Tämän ne tekivätkin ja aivan meidän kohdallamme. Onneksi pääsimme siirtymään rantaan päin maihinnousijain alta pois, ja tästä asemasta jouduimme seuraamaan heidän tuhoutumistaan. Maihinnousualuksen noustessa aallomurtajan rinteelle, sen keulaosa avautui ja sotilaat syöksyivät ryhmittäin maihin. Jokaisessa ryhmässä oli aina 8—10 miestä, mutta harvoin tästä joukosta pääsi elävänä kuin neljä viisi miestä toisten kaatuessa aallomurtajalle. Moni haavoittunut saksalainen vieritti itsensä mereen. Päivän valjetessa suomalaisten ristituli kävi yhäkin tarkemmaksi, ja saksalaisten mieshukka kasvoi kasvamis-taan. Uponneita ja vaurioituneita saksalaisaluksia ruuhkautui aallomurtajan kummallekin puolelle.

Kertomuksemme kirjoittaja, konemestari Alho Ahvelin VMV 10:n konehuoneessa

Tulitus päättyi vihdoinkin kummaltakin puolelta. Seuraasi sanoin kuvaamaton hiljaisuus. Käytimme tätä hetkeä hyväksemme ja ryömimme maihin päin. Tämä ryömisretki oli eräs elämäni järkyttävimpiä. Ryömimme kuolleitten ja kuolevien miesten, liikuntakyvyttömmiksi haavoittuneiden yli ja välitse, veristä aallonmurtajaa pitkin. Ryöminen ja pelko siitä, että omat joukot avaavat tulen aallonmurtajalle havaitessaan liikettä, tekivät tästä matkasta ikuisuuden tuntuisen.

Jouduimme ojasta allikkoon. Rantaan päästyämme huomasimme olevamme saksalaisten keskellä ja vankeina. He koettivat selittää meille, että meidän tulisi ottaa yhteys omiimme ja vaikuttaa siihen, että tulitus lopetettaisiin ja suomalaiset luovuttaisivat saaren heidän haltuunsa. Lopputulos näytti kuitenkin mielestämme epävarmalta, ja kun suomalaiset vielä aloittivat hirvittävän kranaatinheitinkeskityksen juuri meitä kohden, ei meillä eikä saksalaisillakaan ollut muuta tekemistä kuin hakeutua suojaan. Kylälle päin vievän tien varressa oli luhistunut talo, jonka pihalla oli joukko lankkuja ja lautoja pystyssä törröttäen. Ryömimme sinne. Meitä oli 7—8 miestä, joista muistan konemestari Lindqvist'in VMV 14:sta ja kersantti Heikkilän. Huomasimme lankkuröykkiön olevan sortuneen perunakellarin katon ja saimmekin kuopasta sekä laudoista jonkinlaisen suojan. Heitinkeskitys oli tosin niin tarkkaa, että lautojen yläpäät murskaantuivat. "Nokka" maahan painettuna makasimme poterossamme hyvän tovin.

Uusia saksalaisia joukkoja yritti edelleen nousta maihin, mutta suomalaisten tuli oli kiivasta ja tarkkaa vaatiin hyökkääjiltä raskaita menetyksiä. Saksalaisten lähestyessä suojapaikkaamme keskitys siirtyi heidän mukanaan jälleen kohdallemme. Sain jälleen, niinkuin usein aikai-

Näin opitte kieliä

Kielitaitoa tarvitsette aina — työelämässä, matkoilla, opiskelussa. Linguaphone on kevyt, mutta perusteellinen opiskelutapa. Kuuntelette levyjä, katsette tekstiä ja kuvitusta kurssikirjasta, toistatte kuulemanne. Ja kohta puhutte itse.

ILMAISEKSI

Oheisella kupongilla tai puh. 66 33 48 saatte ilmaiseksi 6-kielisen näytelevynne sekä vastaavat kappaleet kurssikirjasta, sanastosta ja kielioppiselityksistä.

LINGUAPHONE-OPISTO Keskuskatu 4, Helsinki
Puh. 66 33 48

Lähetäkää minulle ilmaiseksi 6-kielinen näytelevynne sekä esittelylehtisenne

Rouva
Nimi
Herra
Koululainen
Osoite

Lähinnä olen kiinnostunut kielestä

N:o 1722 Kansa Taisteli syyskuu -65

He toivoivat kunniaa

STEFAN OLIVIER

Syyttömät syylliset

Vaikuttava romaani natsinuorukaisesta, joka vanhana veteraanina joutuu tilille teoistaan.

12/15 mk

semmin elämässäni, merkillisen aavistuksen ja tein kersantti Heikkilälle ehdotuksen, että siirryttäisiin palaneen ja luhistuneen talon kivijalan suojaan, koska olisimme sen muodostamassa kuolleessa kulmassa paremmin suojassa keskitykseltä. Heikkilä sanoi minun olevan oikeassa, sillä olimme aikaisempien aavistuksieni ansiosta pelastuneet monista vaaroista vuosien varrella. Syöksyimme yksi toisensa jälkeen kuopasta kivijalan taakse. Tuskin olimme helpotuksesta hengähtäneet, kun äskeiseen kuoppaamme tuli täysosuma ja siinä olevat lankut ja laudat sinkoilivat ympäriinsä, osan lentäessä aivan viereemme. Luulen, että olimme jonkun aikaa aivan kuin shokissa. Kun yritimme puhua, tuli suustamme vain jotakin muinaa.

Koetimme suojapaikastamme saada selkoa tilanteesta, vaikka pään nostaminen kivijalan yläpuolelle tuntuikin "vastenmieliseltä". Erikoismestari Lindqvist sai eräässä liikkumisvaiheessaan sirpaleen takapuoleensa, ja hänen istumisyrityksensä tuottivat tuskia. Hänen oli oltava koko ajan makuuasennossa. Tulimme tiedusteluyrityksessämme siihen tulokseen, että koko kyläaukio rannasta metsänreunaan saakka oli saksalaisten hallussa.

Merellä olevasta tilanteesta meillä ei ollut kuvaa, mutta toiminta oli siellä vilkasta. Kuului moottoreiden jylinää, lentokoneiden ääntä ja tykistötulen pauketta. Hiukan ennen puoltapäivää tuli taukosi yht'äkkiä kummallakin puolella, ja muutamia yksittäislaukauksia lukuunottamatta tilanne rauhoittui. Käytimme tilannetta hyväksemme

Vallattu saksalainen maihinnousualue Suursaaren rannalla

ja aloimme ryömiä kohti metsänreunaa. Sen läheisyydessä oli peltoa ja niittyä, jossa kasvoi kaikenlaista alakasvilisuutta, vattupensaita ym. Niiden suojassa, saksalaisten linjojen ollessa meidän ja suomalaisten välissä, punta-roimme tilannetta ja siitä selviytymistämme.

Lyhyen tauon jälkeen laukaustenvaihto jälleen kiihtyi. Mereltä kuului konetykkien louskutus ja torpedojen räjähdysääniä. Kranaatit ujelsivat jälleen ylitsemme suomalaisten aseisiin. Sieltä vastattiin kevyillä ja raskailla tykeillä, jotka tulittivat saksalaisia laivastoosastoita saaren ympärillä. Muutamat saksalaiset alukset yrittivät pelastaa aallonmurtajalla olevia haavoittuneita miehiään, mutta suomalaisten kranaatinheitintuli oli tarkkaa ja tuhoisaa, karkoittaen vastapelajaan merelle. Pohjoisesta kuului omien rannikkopattereiden jyrähdysääniä, kun ne tulittivat saariston ja Suursaaren välissä olevia suurempia saksalaisia laivastoosastoita.

Päivän 15.9. kallistuessa iltaan alkoi idästä päin kuu- lua lentokoneiden surinaa. Aivan kuin yhdestä suusta huusimme, kun erotimme koneiden äänen perusteella niiden kansallisuuden, että "sotamies venäläinen" on tulossa. Nämä koneet tulivat tällä kertaa meitä auttamaan. Näin me onnettomat olimme jälleen vikapuolella, saksalaisten alueella. Saksalainen it-tykistö alkoi "haukkua" merellä olevissa laivoissa ja räjähdysshattaroista näimme, missä lähestyvät koneet olivat.

Tunteemme ja sen mukaiset toimintamme olivat hyvin sekavia tuossa odotuksessa. Joku taisi kirotta ja joku taas luki Isä-meidän rukousta, joku kiitti ja joku moitti kohtaloa, joku syventyi laskemaan venäläisten koneiden lukumäärää. Tämäkö oli nyt meidän loppumme, tulossa olevasta pommikylvöksestä ei meistä nyt varmaankaan pelastu yksikään. Lienen ollut aivan mykkänä koko ajan, sillä kun nyt jälkepäin palautan tapahtumia mieleeni, minusta tuntuu kaikki unennäköltä. Pelastumisemme "pommien välistä" oli tosi ihme. Koneita alkoi tulla aaltolina, emme ennättäneet lopuksi laskeakaan niiden lukumäärää, ja ne syöksyivät toinen toisensa jälkeen juuri kyläaukeamaa kohden. Näimme pommien irtoavan ja putoavan meitä kohden. Makasimme maaemoa vasten niin tiiviisti, että suumekin olivat heinää ja multa täynnä. Ensimmäiset pommit putosivat noin 100—150 metrin päähän meistä keskelle kylää, ja senjälkeen alkoi räjähdysten sarja, joka ryöpytti päällemme multaa, kiviä, puunkappaleita ja kaikenlaista kamaa, mutta kun meteli oli ohitse, olimme kaikki ehjinä. Meillä oli ollut joku suojelija, muuten ei ihmettä voi selittää.

Hengitimme räjähdysaineitten saastuttamaa ilmaa ja katselimme toisiamme. Joku taisi nauraakin, mutta korvissani se kuulosti kuin itkulta. Elämä kuitenkin jatkui. Kersantti Heikkilä muisti, että lähistöllä on kellari, josta saisimme mukavamman pommisuojaan kuin mitä pensaikko oli. Uusia pommituksia ei enää kuitenkaan tullut. Löysimme kellarin, majoituimme sinne ja asetimme vartion kellarin ovelle. Yöllä saapui toisiakin omia miehiämme kellariin. Samoin eräs saksalainen pahasti haavoittunut sotilas, joka pian menehtyi verenhukkaan.

Iltaan 15.9. mennessä saksalaiset antautuivat, ja meidät tultiin hakemaan korsustamme omien pariin. Antautuneita saksalaisia oli noin 6—700 ja kaatuneita useita satoja. Se oli entisille aseveljillemme raskas tappio, suomalaisten menetysten ollessa vähäisiä.

Tämä Suursaaren taistelu, joka päätti vuosia kestäneen aseveljeyden Suomenlahdella, olisi saanut jäädä taistelematta. Se jätti pahan maun suuhun.

**käyttötili
tässäkin
tapauksessa**

Odottamattomien menojen varalle

Kun Teillä on Kansallispankin käyttötili, voitte nostaa siltä rahaa milloin vain ja missä vain. Käyttötilillä ovat rahat yhtä aikaa mukanne ja Kansallispankissa kasvamassa korkoa. Odottamatontakin menoerää varten Teillä on tili heti käytettävissäne pankkiajasta riippumatta. Käyttötili on joustava, käyttötili on nykyaikainen. Avatkaa Tekin käyttötili jo tänään!

Käykää talossa

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

AARNE HIRVONEN

ESI-KUNNASSAKIN VOI TAPAHTUA

S.A.-kuva

JOHONKIN aikaan syksyllä 1941 oli patteristomme esikunta sijoittunut Taipaleenjoen lähistöllä olevaan pienehköön maalaistaloon. Yritimme laittaa olomme mahdollisimman mukiinmeneväksi ja etsimme itsekin talon suojista jonkin nurkan petipaikaksi ja vähäisten vapaa-aikojemme "oleskeluhuoneeksi".

Raskaat patterimme Taipaleenjoen meidänpuoleisella rannalla pitivät huolen vihanpidosta viholliseen. Ne muistuttivat sitä useinkin sangen kovakouraisesti, että menkääs "naapurit" kiireesti pois meidän alueeltamme!

Eräänä aamuna oli esikuntapatterin kolmimiehinen viestiporukka vetämässä kirkasjohtolinjaa aivan esikuntatalon välittömässä läheisyydessä erään viestikersantin johdolla. Jonkun linjanvetäjän ollessa juuri tolpassa asennuspuuhissa hän sattui vilkaisemaan hieman kauemmas työstään, ja voitte arvata kaverin hämmästyksen, kun hän huomasi katselevansa noin 10—11 miehisen vihollispartion aamusaikan keittopuuhia. Vieläpä melko läheltä. Vihollisen partiomiehet puolestaan tuijottivat vähintään yhtä hämmästyneinä viestimiestämme, joka suoriutui alas "korkeasta asemastaan" lähes äänen nopeudella.

Melkein samalla nopeudella hän säntäsi juoksemaan, kersantti ja toinen viestimies kannoillaan, esikuntatalon pihalle, jossa henkeään haukkoen kertoi mokoman uutisen.

Paikalla sattui olemaan patteristoupseerimme, siloloinen kapteeni T. Ollila. Reipasotteisena hän järjesti tuota pikaa vastaiskuporukan meistä esikunnan pojista, joita kaikkiaan taisi olla saapuvilla kymmenkunta. Muutamien piti tosin jäädä taloa ja siellä olevia tavaroita vartioimaan. Minäkin sieppasin seinältä venäläisen puoliautomaattikiväärini, jonka olin muutamia viikkoja aikaisemmin "vallannut" viholliselta suoraan kädestä erään "naapurin" partion vangitse-

misen yhteydessä. Ja perin nopeasti näkyvät aseet löytyvän toistenkin poikiemme käsiin.

Viestimiehet opastivat koko porukan kiireesti äsken havaitsemiensa "naapureiden" nuotiolle, joka vielä kyti ja savusi, vaikka sitä oli yritetty sammuttaa. Itse saikankeittäjät olivat jättäneet nuotiolla hommansa kesken ja livistäneet. Mutta heidän peräänsä lähdeittiin kiivaasti.

Into takaa-ajoon oli tässä porukassa niin suuri, että taisivat siinä hetkeksi mennä komentosuhteetkin sekaisin. Minäkin olin siihen aikaan melko nopeakinttuinen nuori mies. Olin poikasena sitä paitsi lukenut paljon intiaanikirjoja, joista jälkien seuraamisen taito oli jäänyt tuoreena muistiini. Niinpä nyt juostiin vihollisen jälkiä seuraten kukin nopeutensa mukaisessa järjestyksessä, ja juostiinkin lujaa.

Erälle suoalueelle tullessa olin ensimmäisenä. Suon reunassa keksin vain yhden "vanan". Koska kanervat ja pensaat olivat muualla aivan luonnon jäljeltä ja kasteesta märät, päättelin tästä kohdasta saaliin paenneen. Meitä harhauttaakseen koko vihollispartio oli juossutkin tätä ainoaa "vanaa" pitkin miesten astuessa jopa toistensa jalanjälkiin.

Kun ajomme kohdetta ei alkanut näkyä, kiihdytin vauhtiani, ja vain eräs lähetti, Sutelaisen Antti Läskelestä, jaksoi seurata melko lähellä takanani. Toiset yrittivät perässämme parhaansa mukaan. Jonkin matkaa juostuamme huomasiin kanervien ja sammalten olevan nousuliikkeessä saappaiden painanteista. Arvasin pakenijoiden siis olevan jo hyvin lähellä.

Pysähdyin hetkeksi ja lähetin Sutelaisen kautta sanan meitä nyt hieman saavuttaneille kavereille, että olisivat varuillaan, sillä vihollinen ei voinut olla enää kaukana. Samassa huomasiinkin puiden välistä noin 40—50 metrin päässä edessäni ison joukon vihollisia, jotka juoksivat aivan matalina, vartalot eteenpäin

S.A.-kuvu

Taipaleenjoen vastarantaa tulitetaan

Taipaleen taistelukenttää Talvisodan jäljiltä

**VAKIO-
VAAKOJA**

kaksoisheiluri-, valoasteikko- ja siirtopainokoneistoin.
Painonleimaus- ym. lisälaitteita. Pyytäkää kuvitettu hinnasto.

LAHDEN VAAKA
LAHTI — Puh. 25131

taivutettuina, yhdessä suorassa jonossa ja sivuiltaan taakseen vilkuillen. Huusin toisille, että tuossa ne ovatkin ja aioin juosta ne kiinni, mutta samassa Sutelaisen kivääri pamahti takaa melkein vierelläni, ja joku takanamme karjui tilanteeseen kuuluvan: "Stoi, ruki ver!"

Tästä käskystä huolimatta "naapurit" jatkoivat kiivasta menoaan, ja nyt alkoi molemmilta puolilta ohitsemi viheltää kuulaa niin tiuhaan, että minun ja Sutelaisen oli suorastaan pakko heittäytyä maahan. Avasin tulen myös omalla puoliautomaatillani ja ehdin siinä tuokiossa ajatella, että miltähän "naapureista" mahtaisi tuntua, jos tietäisivät, että heidän oma aseensa siinä sylkee tulta heidän niskaansa.

Hetkisen siinä paukuteltuamme lähdimme varovasti katsomaan, montako "naapuria" oli päässyt jatkamaan pakoaan. Omasta puolestani olin vuorevarma, että heistä joka iikka oli jo joko Pyhän Pietarin tai sitten "alakerran ruhtinaan" porttia kolkuttelemassa, ellei jo peräti sisäpuolellakin. Sitäkin suurempi oli sitten pettymyksemme, kun emme yhtään ainoaa suikkalakkia löytäneet paikalta. Oli kuin maa olisi heidät niellyt.

Tosin heiltä jäi arvatenkin koko maallinen omaisuutensa sille paikalle, sillä löysimme siitä monta rengasthäimän varustettua kivääriä sekä useita leipälaukkuja ja telttakankaita. Sotasaaliimme oli koko kunnioitettava. Mutta päänahat, ne puuttuivat.

Haravoimme paikkaa ja ympäristöä melko laajalti noin pari tuntia, mutta minkä metsä oli meiltä siepannut, sen se myös piti. Onneksi ei kuitenkaan kauan...

Olimme näet märkinä ja kiukkuisina retkemme epäonnistumisesta palanneet "tukikohtamme" ja pohdimme juuri, että missä kohdassa epäonnen johtanut munaus tuli tehtyä, kun portista alkoi lappaa miestä kuin meren mutaa. Ensimmäisenä asteli toinen vihollispartion havainneista viestimiehistämme ja hänen jäljessään melko hyvässä jonossa yksitoista eri ikäistä, pituista ja näköistä "vihulaista". Juuri samat miehet, joiden aseet ja varusteet olimme hetkistä aikaisemmin samasta portista tuoneet taloon.

Viimeisenä ja peränpitäjänä tässä kirjavassa jonossa asteli edellä mainittu viestikersanttimme "naama" leveässä hymyssä. — Että katsokaas pojat, näin ne eräät sotivat!

Olimmekin jo ehtineet kaivata kahta kaverustamme, mutta olimme päätelleet, että kyllä kokeneet miehet kaksinkin pärjäävät ja takaisin osaavat. Kuten osasivatkin.

He olivat löytäneet vankinsa noin 11—12 km päästä ampumapaikastamme. "Naapurit" olivat olleet jo aika kypsiä poikia ja valmiita antautumaan. Kova juoksu, nälkä ja aseiden menetys olivat kai tehneet tehtävänsä.

Tällä vihollispartiolla oli ollut erikoistehtävänä rintaman läheisten esikuntiemme tuhoaminen, kuten jälkeensä suoritetuissa vankien kuulusteluissa selvisi. Tehtävänsä he eivät onneksi kuitenkaan ehtineet suorittaa, kiitos valppaiden viestipoikiemme, vaan joutuivat itse kiinni ja sinne mihin kuuluivatkin — vankileiriin.

Kansikuva:

Sotapojat apuna heinätöissä sodan aikana

N U M E R O 9 : n K I R J O I T U K S E T

Veikko Jokela:

URHEA TAISTELULÄHETTI 257

Arvo Rantanen:

VASIKANPAISTI 260

Ville Muilu:

VIIKSIMO 24.9.1942 264

Armand Lohikoski:

"SIKARI" 268

Kalevi Niemi:

SOTKAT TULEVAT 269

Pentti Hiunu:

TUPAKKARETKI NAAPURIIIN 271

Pentti Poikonen:

KUN SYVÄRI JÄTETTIIN 274

Alho Avelin:

ASEVELJIEN ARMOILLA 280

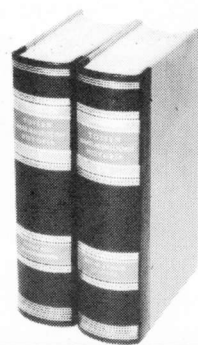
Aarne Hirvonen:

ESIKUNNASSAKIN VOI TAPAHTUA 286

**Kirjoittajat vastaavat esittämistään
mielipiteistä**

**Käsikirjoitukset palautetaan vain
postimaksun seurattessa**

Sotien vaiheet kirjallisuuden kuvastimessa

VIISI SODAN VUOTTA

Vavahduttava kuvakertomus Suomen taistelukentiltä ja kotirintamalta. **Teksti on tiivistä ja kirkasta kuin marmoriin hakattua. Loistava kuvitus tuo sotien ajat pienimpiäkin piirtoja myöten teoksen tutkijan nähtäväksi**” (Kylväjä).

Toim. prof. Arvi Korhonen.

3. p. 32:20, nahkaselk. 38:90

TOISEN MAAILMANSODAN HISTORIA

Saksalaisen jalkaväenkenraalin Kurt von Tippelskirchin selkeä ja johdonmukainen sotahistoria. I. osa: **Saksan alkumenestykset**. 2. osa: **Sota laajenee**. 3. osa: **Sodan käänne**. 4. osa: **Saksan luhistuminen**. 1800 sivua, 1000 kuvaa, karttaliitteitä.

Osalta kangask. 8:90, nahkaselk. kaksoisosalta 20:60

WSOY

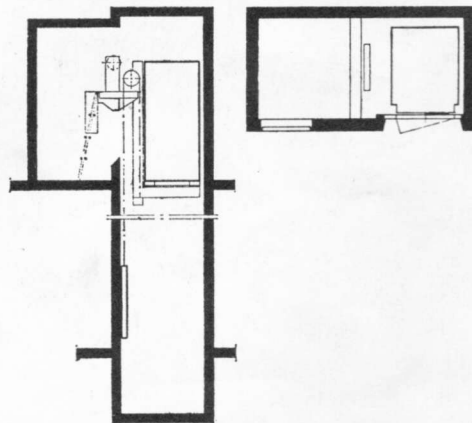
SIVUKONEHISSI ULLAKOTTOMIIN TALOIHIN

KENNA VEIKKO
PÖYTYÄ
04720300 0061106 KT
12/65

Ulkomaisetkin asiantuntijat ovat antaneet KONE OSAKEYHTIÖN sivukonehisseille varauksettoman tunnustuksensa. Todistuksena niiden kasvavasta suosiosta on tänä vuonna Göteborgiin tilattu suurtoimitus — 70 kpl yhdelle asuntoluialle.

Sivukonehissi tai -hissipari hoitaa kaikenkorkeusten asuintalojen henkilökuljetukset tehokkaasti. Neljän ja kuuden hengen hissit voidaan varustaa myös tehostetulla ohjauksijärjestelmällä. KONE-hissien korkeaa laatua korostaa myös niiden nykyaikaisesti muotoiltu ja huolellisesti valmistettu heloitus.

Sivukonehissin erikoisedut:

- ullakkohuone tarpeeton
- konehuone n. 50% pienempi kuin yläkonehississä
- alhaiset hankintakustannukset
- pieni rakennekorkeus

HELSINKI
Haapaniemenkatu 6
Puh. 70 511